

సమీక్ష

జ్ఞాతయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక

సంపాదకుడు: విద్యాన్ బిల్లుసు సీతారామశాస్త్రి.

మంతుటము 2

రాజమహేంద్రవరము 1-7-1979

సంచికలు 16, 17

—* ఈ సంచికలో *—

1. వేములవాడ భీమకవి పూర్వాశ్రమంలో మల్లియరేచనా!
2. శాకుంతలో త్తర రామచరితములు.
3. స్త్రీల పాటలలో అప్పగింతలు.
4. ఆవేదన. (పద్య)
5. కవిత్వంలో నవత్వం.
6. మధ్యమాంబా గరియసీ.
7. సాహిత్యము - సమకాలీన - ఇతివృత్తము.
8. గ్రంథసమాలోచన - విమర్శవేదిక.
9. మాతృవందనము. (పద్య)

16—7—79 సంచికలో మార్గపద్ధతి - ఆధునిక రచయితలు, నవలా సాహిత్యము - క్రిమి రంగ నాయకమ్మ, ఆనంద గజపతి - సుమస్యా పూర్ణము మొదలగునవి ఉంటాయి.

—* 1, 16 తేదీలలో ప్రచురింపబడును *—

చందా

సంవత్సరమునకు రూ 10.00.

అర్ధసంవత్సరమునకు రూ 5.50.

విశిష్టత 50 పై.

వేషులవాడ భీమకవి పూర్వాశ్రమంలో మల్లియరేచనా!

— శ్రీ చింతలపూడి వెంకటేశ్వర

తెలుగు భాషలో మొట్టమొదటిలక్ష్య గ్రంథం కవిత్రియ కృత ఆంధ్ర మహా భారత మని పలువురి అభిప్రాయం తెలుగున మొదటి లక్షణ గ్రంథ మనబడుచున్న కవిజనాశ్రయం భారత రచనకు తరువాతిదే అయితే పై అభిప్రాయానికి తల వంచవలసినదే.

కవిత్రియమున మొదటి కవి 'ఆది కవి' అనబడుతున్న నన్నయభట్టారకులు, క్రీ.శ. 1051 తరువాత భారత రచన ప్రారంభించారు వీరికిముందే తెలుగులో కనిసం పది ఛందో భేదాలు తెలుగుదేశంలో ప్రచారంలో ఉన్నాయి ఆయన శబ్దశాసన బిరుదు ము తెలుగు శబ్దాల కొక వ్యవస్థ నేర్పరచినందున వచ్చినది కాదు. భారత రచనకు ముందే వారి కా విపుల శబ్ద శాసన బిరుద ముంది. నన్నయగారికి ముందే తెలుగులో అనేక కావ్యములు రచింప బడి ఉండవచ్చు.

'తెలుగు దేశమున నన్నయకు ముందు జైనులచేత కొన్ని గ్రంథములు వ్రాయబడినవి. జైనుమతంతోపాటు ఆ మతస్థులు చెప్పిన గ్రంథములకూడ నాశనముచేయబడినవి. వాటి సహా సంపత్తులు లేనిదే నన్నయ ఒక్కసారే అంతటి మహాకవి అయి ఉండేవాడు కాదు' అని అంటారు. జి. వి సీతాపతిగారు.

ఇంతెందుకీ కవిత్రియంలో ఒకడైన ఎఱ్ఱన స్వయంగా తన నృసింహపురాణా రతాంకలో నన్నయకు ముందుగాల సాహిత్యాన్ని గురించిచర్చించాడు

కనుక నన్నయకు ముందు తెలుగులో కావ్య రచన జరిగే ఉంటుందనడంలో సందేహానికి తావులేదు కుమార సంభవ కర్త నన్నెచోడుడు నన్నయకు సమకాలికుడని నిర్ణయించారు కదా! ఇంకా

ముందు వాడే అని మానవల్లి రామకృష్ణ కవ్యానుల అభిప్రాయంకూడా వుంది

అందుచేత మహాభారత రచనకు ముందే తెలుగులో లక్షణగ్రంథ రచన జరగడానికి అవకాశం లేకపోలేదు కవి జనాశ్రయంలో అందుకు కొన్ని ఆధారాలుకూడ కనిపిస్తున్నాయి.

ఆంధ్ర మహాభాతం చంపువులో వ్రాయబడగా కవిజనాశ్రయ కర్త తన కావ్య విభాగంలో చంపువు పేరెత్తలేదు

'హృద్యాన వద్య కావ్యము గద్యము పద్య మని చెప్పఁగా ద్వివిధ మగున్.'

'ప్రాణసమాన మిత్రుడు' సహాయుడు కాగా కవి జనాశ్రయమును రచించినట్లు గ్రంథాని సంజ్ఞాధికారంలో రచయిత చెప్పుకున్నాడు.

'అసమాన దాన రవితనయ సమానోన్నతుడు వాచకా

భరణుడు ప్రాణసమాన మిత్రుఁ డీ కృతి కి సహాయుడుగా నుదాత్తకీర్తి ప్రీతిన్'

ఈ ప్రాణసమాన మిత్రు డెవరూ అని పలువురు పలువిధాలుగా ఊహించారు వేంగీ చాళుక్యులలో దానార్జవుడనే రాజే ఈ ప్రాణ సమానమిత్రు డని దేవరపల్లి వెంకట కృష్ణారెడ్డిగా రన్నారు. కాకతీయ ప్రతాపరుద్రుని కాలమున వర్ణమాన పురము నేలిన భీమరాజు తమ్ముడైన గోకర్ణుడే యీ ప్రాణసమానమిత్రు డని, అతడు దీనిని రచించి కల్యాణ పురాధీశ్వ శ్వరుడైన జగదేక మల్లుని సేనాపతియగు రేచభూపాలున కంకితము చేసెనని చిలుకూరి వీరభద్రరావుగారి అభిప్రాయాలెన్నో ఉన్నాయి.

ప్రాణసమాన మిత్రుడైన వా డన్నిటా సమఉజ్జీ అయిఉండా అని నా అభిప్రాయం మల్లియరేచనతో పోల్చి చూస్తే అటువంటివాడుగా కన్నడలక్షణ గ్రంథకర్త మొదటి నాగవర్మ (క్రీ.శ. 984) కనిపిస్తున్నాడు రేచన కవిజనాశ్రయాన్ని వ్రాస్తే నాగవర్మ ఛందోబుధి వ్రాసాడు. ఈ రెండు లక్షణగ్రంథాల నొకచోట పెడితే ఎన్నో సామ్యాలు కనిపిస్తాయి రేచన నాగవర్మ లిద్దరూ జైనులే ప్రాంత భేదమనుకుందామా నాగవర్మ వేంగీమండలాన్నుంచి వెళ్ళినవాడే. ఒకరు 'కవిజనాశ్రయండు' కాగా మరొకరు 'కవిరాజహంస' ఒకరు 'సుందర తరుణీ స్మర నిభుడుకాగా, మరొకరు 'కంద కందర్పుడు'. ఇరువురూ మహాయోధులే. ఒకరు తేజమున సమరేంద్రుడు, మరొకరు యుద్ధభూమిలో అర్జునుని వంటివాడు. రేచన చెప్పుకున్న ప్రాణసమాన మిత్రుడు' అసమానదాన రచితనయ సమానోన్నతుడుకాగా నాగవర్మయు దానమున కర్ణు నంతటి వాడే రేచనయు సంతృప్తాతిథి. అశ్రాంతత్యాగాన్నితుడు. రేచన తన గ్రంథ మంతటా తన భార్యను చెప్పుకొంటే నాగవర్మ తన భార్య పేరనే తన గ్రంథాన్ని చెప్పుకున్నాడు ఇద్దరూతమ వృత్తిలక్షణాల నిజే వృత్తాలలో చెప్పారు. ఇద్దరూ జయదేవ ఛందాన్ని కీర్తించారు రేచన తన ప్రాణ సమాన మిత్రుడు వాచకాధరణు డనే చెప్పాడు

ఇన్ని సామ్యము లుండటం వలన ఆ ప్రాణ సమాన మిత్రుడు నాగవర్మ యని నమ్మవచ్చు. నాగవర్మ తన ఛందోబుధి రచన తరువాత తన మిత్రుడు రేచనకు కవిజనాశ్రయ రచనలో సహాయంచేసి ఉండవచ్చు.

'ని, శృలమతి మలియరేచన
సలలితముగఁ జెప్పఁ పూర్వకాస్త్రోక్త
విధన్'

'ని రేచన చెప్పడం లోని పూర్వ
కాస్త్రోలు 'ఛందోబుధ' కావచ్చు
ఁస్కృతిమందలి 'జనాశ్రయఛందః'
కావచ్చు, లేక మరేయితర, కాలగర్భంలో
లసిపోయిన తెలుగు ఛందోగ్రంథా
లైనా కావచ్చు. మనకు దొరుకుతోంది,
కాలికలనుబట్టి దగ్గరైనది, ఛందోబుధ
కాబట్టి దానినే రేచన చెప్పిన పూర్వ
కాస్త్రంగా తీసుకుందాం

వీటన్నిటినిబట్టి రేచన కనీసం పద
గొండ్లో కితాబ్బపు ప్రారంభదశలోని
వాడై ఉండాలి.

ఇందుకు మరో ఆధార ముంది. నన్నె
చోడుని గురువుగారు జంగమలింగమల్లి
కార్జునుడు అతడు పరవాదీంద్రఘనఘనా
నిలుడు. మల్లికార్జునుచేత ఓడింపబడిన
వాదీంద్రుడు మల్లియరేచనకు గురువుగారు.
కవిజనాశ్రయ గద్యనుబట్టి వాదీంద్ర
చూడామణి జంగమలింగునిచేత ఓడింప
బడక పూర్వము రేచనకుగురువైఉంటాడు.
అందువలన మల్లియరేచన నన్నెచోడుని
కంటే పూర్వఙ్గ సమకాలీనుడో అయి
ఉండాలి. అనగా నన్నయకును కొంచెం
ముందువాడో లేక సమకాలికుడో అయి
ఉండాలి. తమిళఛందో గ్రంథమైన
'యాప్పిరంగలమ్మకారిశైలి' అను దానిని
బట్టి కూడా వైవిధ్యం స్పష్టమౌతోంది.
ఏదేమైనప్పటికీ భారతరచనకు ముందే
కవిజనాశ్రయరచన పూర్తయింది.

ఇక రేచన విషయానికి వస్తూం అతడు
క్రావకాధరజాంకుడు. అనగా ఉత్తమ
క్రావకు డనియేకదా!

'సచిత్రదవ్యవిగ ఈ, వాణహతంబోల్
వత్తుకుమేసు!
వాహన సయణ విలేవణ, బంధది
నిన్వాణ భత్తేసు!'
అని క్రావకనియమాలు పదాలుగు.

ఉత్తమక్రావకుడు పై నియమాలన్నీ
పాటించి తీరాలి కాని రేచన సుందరి
వశ్యవిద్యామణి, అనంగ సన్నిభాంగుడు,
వాస్త్రీ సంస్కృతవేత్తడు, కుచభారినమ్ర
వధూముఖాంభోజ భాస్కరుడు, ప్రహ
రణశలడు, ఆనితారి, అగణితశైభవో
పేతుడు, తుతిద్విద్వంశావళి ఈ లక్షణా
లను బట్టి తాను జనమతహితు డని,
జినేంద్రపదభక్తి నిరతు డని చెప్పుకున్న
ప్పటికే రేచనమీద జై సమతప్రభావం సడ
లిన దని చెప్పక తప్పదు

దండక లక్షణంలోని 'పురా రాతి
మూర్తి' అను సంబోధన వలనను, ఎంకను
మిగిలినచోట్ల 'కుమారాభ', 'ఫాలాక్ష',
'భూలేశా' మొదలైన సంబోధనవలనను
రేచన క్రమక్రమంగా శైవమతానికి దగ్గ
రైనట్లు కనపడుతోంది. కవిజనాశ్రయం
పూర్తయ్యే నాటికి రేచనగురువైన
వాదీంద్రచూడామణి జంగమలింగ మల్లి
కార్జునుని చేతిలో పరాజయం పొంది
ఉండవచ్చు. అప్పుడు భీమనాగ్రసుతు
డైన రేచన తిరిగి శైవమతావలంబి కాగోరు
కోవడంలో విచిత్ర మేముంది.

ఇక్కడ రేచన తన్ను సంబోధించు
కొన్న 'తుతిద్విద్వంశావళి' అనే పదాన్ని
కొంచెం పరిశీలించాలి. క్రావకులకు
శత్రువు లేవరంటారు ఉంటే పరమత
స్థలేకదా! అనగా ఆ రోజుల్లో జైనలకు
శత్రువులు వైశ్ణవులు. జైనశైవమత పోరా
టాల్లో రేచన పాల్గొని ఉంటాడు.
మొదట్లో తుతిద్విట్టయినా తరువాత తరు
వాత శైవసంప్రదాయ ప్రభావితుడై
ఉండొచ్చు.

గ్రంథాదిలోని

'పరగిన విమలయశోభా
సురచరితుఁడు భీమనాగ్రసుతుఁ
డఖిలకళా
పరిజతుఁ డయ్యెను భూసుర
వరప్రసాదోదిత ద్రువశ్రీయుతుడై'.
అను పద్యాన్ని బట్టి రేచన ఆఖిలకళా పరి

కతు డయ్యెను భూసురవరప్రసాదోదిత
ద్రువశ్రీయుతు డయ్యాడు గ్రంథాదిలో
చెప్పిన పద్యాలన్నీ గ్రంథాంభోజేశ్వనే
చెప్పాలని తేడుకదా! తనపై వైదిక
ప్రభావం పడ్డాక బ్రాహ్మణులపై తన
కేర్పడిన భక్తి నీవిధంగా తెలుపుకొనం
టాడు వనిగ్యంశ చూడామణికదామరి
బ్రాహ్మణులు తక్క మరెవ్వరు
కవిత్వం వ్రాయుకూడదనుకొనే ఆరో
జుల్లో రేచనమీద ఎన్నో ఒత్తిళ్ళు వచ్చి
ఉండాలి.

జైనకవిగాకొంత, బ్రాహ్మణేతరు
డుగా మరికొంత జైనమతం క్షీణిస్తున్న
ఆ దశలో అప్పటి పండిత పరిపత్తులచే
రేచన నిరసింపబడ్డాడు వీనిచేత సన్మా
నాలు పొంది కవిజనాశ్రయం పొగి
డిన కవిలోకమే వీనిని కవిగా గుర్తిం
చుట కంగీకరింపలేదు. అందుకే భూసుర
వరప్రసాదోదితద్రువ శ్రీయుతుడ నని
చెప్పకొని దాననీని ప్రయోగించాడు.

అయినా నాటి కవిమండలికి రేచనను
కవిగా గుర్తించడం బాధగా పరిణమించి
ఉండొచ్చు. వైశ్ణవలతో నాడు జరిగిన
తగాదాలలో నైతేనేమి, నాటి బ్రాహ్మ
ణ్యపు నిరంకుశ ప్రవర్తన వల్లనైతేనేమి,
రేచన చెప్పిన కృతులు నాశనమై ఉండ
వచ్చు కవిజనాశ్రయం లక్షణగ్రంథం
కాబట్టి ఎవరో తిన్నతించి మర్చిపోలేని
బుద్ధిమంతు డొకడు జాగ్రత్తగా ఒక
ప్రతిని దాచుకొని ఉండవచ్చు ఈ పరి
స్థితులకు విసిగిన రేచనకు మానసికతీర్థ
ప్రాప్తించింది. అందులోనూ కయసు
దానికతోడు కళక్రియోగమూ సంవా
ప్తమై ఉంటాయి వీటన్నిటి ఫలితం
సంఘంమీద ద్వేషంగా పరిణమించింది
తన్ను దూరదూరంగా నెట్టిన వారి ఆ
కట్టించాలనుకున్నాడు ఏదో చిట్కా
అలోచించాడు. అందరూ నిరసించిన నిఁ
శ్రమాన్ని త్యజించాడు లోకం దృష్టిలో
క్రొత్తవాడుగా ప్రవేశించాడు. కవు

నెత్తిరాపాడే రంపంగా అవతరించాడు.

ఇదే కాలంలో జన్మవృత్తాంతం తంబురగాథగా చెప్పుబడేవాడు, త్రైక్షుకరప్రసాద కవితాధ్యుడుగా కీర్తిగాంచినవాడు, సంఘంపై ధ్వజమెత్తి తిరిగినవాడు ఒకడున్నాడు అదిదేవేములవాడభీమకవి.

భీమకవి కాలనిర్ణయంలో అనేక మతాల్నిన్నాయి ఈ విషయంలో శ్రీ కాశీభట్ల బ్రహ్మయ్యగారేకవిధాలుగా చర్చించి ఇతడు కవిత్రయం తరువాతివాడుగా నిర్ణయించారు. అందుకు వారు చూపిన ఉపపత్తులు తర్కానికి నిలిచేవిగా కనిపించడంలేదు.

ఆరుద్రగారు చర్చించిన అనేక ఆకారాలను బట్టి భీమకవి క్రీ.శ 1100 ప్రాంతపువాడుగా నిర్ణయింపవచ్చు అనగా సన్నయగారికి కొంచెం మించుమించువాడు రేచనకు వెనువెంటవాడు.

రేచనవల భీమకవి రసికుడే 'దక్షరామ పురీవిహారవర గంధర్వాపురోభామిని వక్షోజద్వయ కంభికంభములపై వాసించు తద్వాసలో' మొదలుగా అతనిచాటువులే అందుకు నిదర్శనం.

కేతన తన దశకుమార చరిత్రలో తిక్కన తాతగారైన మంత్రి భాస్కరుని 'కాపానుగ్రహశక్తియుక్త డమలాచారుండు' అని కీర్తిస్తాడు ఆ భాస్కరమంత్రి 11. వ. శతాబ్దివాడు 'కాపానుగ్రహపటువును రాపాడెడి కవులనెత్తి రంపంబనగా' వరలిన భీమకవి ఆకాలంలో ఉండవచ్చు ననడానికి సందేహం లేదు.

అంతేకాక 'మూండుసేసిన గణములు' అంటూ రేచన చేసిన ఆరసున్నల దగ్గర పూర్ణబిందు బ్రయోగప్రాసము 'మూండవ కంటితోడి' అంటూ భీమన కూడ చేసాడు.

రేచన భూసురవరప్రసాదోదితద్రువ శ్రీయతుడు కాగా భీమన శంభువరప్రసాద కవిసంఘువరేణ్యుడు.

రేచన కవిజనాశ్రయుడుకాగా భీమన

కవులనెత్తిరాపాడెడిరంపము ఈరెండు విషయాలలో విసిగిపోయిన రేచన చివరిదశకు, భీమనకు సంబంధ మున్నట్లే కనిపిస్తోంది.

భీమన వయోవృద్ధుడనటానికి ఆధారమొక టుంది.

'కన్యూరికాఘన సారాది సుగంధ వస్తువులు వేగంచెచ్చి లాలింపురా' అని తెలుంగాధీశుని రాకొట్టాడంటే వయోవృద్ధుడు కానిదే సాధ్యం కాదుకదా!

మొత్తంమీద రేచన, భీమన ఒక్కరే అనుకుంటే రేచన పూర్తివయసు వంద సంవత్సరాలకు పైబడుతోంది. అప్పటివారు వందసంవత్సరాలు బ్రతకటం సామాన్యం కాబట్టి ఇదో పెద్ద విశేషం కాదు మనం చేసిన కాలనిర్ణయం కొంచెం మటుయిటూ కూడ అయిఉండవచ్చు.

ఏదేమైనప్పటికీ ఎందరో కవులు, మరెందరో లక్షణగ్రంథకర్తలు భీమకవిని కవిజనాశ్రయకర్తగా కీర్తిస్తూ పూజుమనమంత తేలిగ్గా త్రోసిరాజనటంతగదు. అక్కడేదో కారణ ముండకపోదు నిప్పజేసిదే పొగరాజుకుకదా! మనకంటే ముందు వారికి వారిముందువారి విషయం ఎక్కువగా తెలియటానికాస్కారముంది.

వీటన్నిటి కారణంగా భీమకవి తన పూర్వాశ్రమంలో మల్లియరేచన అయి పుంటాడని భావిస్తున్నాను. ఈ విషయం కళ్యాణాచార్యునివారో కథలుగా విన్నవారో కవిజనాశ్రయంలో కొన్నికొత్తలు కల్పించినా కల్పించి ఉండవచ్చు. మనకు లభిస్తున్న 'జ' వ్రాతప్రతిలో మనకు విశేషంగా కనిపిస్తున్న అవతారిక యీ విధంగా కల్పింపబడినదే కావచ్చు. అయితే అది కేవల కల్పనయి ఉండదు.

ఉపయుక్త గ్రంథములు

1 వావిళ్ళ రామస్వామి శాస్త్రులుగారు ప్రకటించిన 'కవిజనాశ్రయం', దానికి శ్రీ నిడదవోలు వేంకటరావుగారు

వ్రాసిన పీఠిక 'తెనుగుభాషలో ఛందో లక్షణగ్రంథములు'

2. 'సమగ్రాంధ్ర సాహిత్యం-1' .

ఆరుద్ర

3 'మల్లియరేచన' - శ్రీ గమ్మ శంకర రావుగారి వ్యాసం. భారతి ఆగష్టు-1977

4. 'భాస్కరోదంతము' - కాశీభట్ల

బ్రహ్మయ్యగారు.

5 'ఆంధ్రులచరిత్ర' - చిలుకూరి వీరభద్ర రావుగారు.

6 ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తువారి 'కవిజనాశ్రయము, దానికి కీ. కే. శ్రీ జయంతి రామయ్య పంతులుగారి పీఠిక

7 Telugu Literature - P T • Raju.

8 History of Telugu Literature - Sri G. V Seethapathi

9 History of Kannada Literature - Sri R Narasimhacharya.

10 Kanarise Literature - Sri E. P Rice.

పాఠకులకు .

ప్రెస్సు పనివారి ఇబ్బందులవల్ల, అనివార్య కారణాలవల్ల 16-6 79

16వ సంచిక సకాలములో ప్రచురింపలేకపోయినందుకు చింతిల్లుచున్నాము. 16వ సంచికను ఈ సంచికతో కలిపి ప్రచురించడమైనది

సమాచారము తెలుపడమైనది.

— సంపాదకుడు

శాకుంతలోత్తర రామచరితములు

— శ్రీమతి కసుమ, ఎం. ఏ.

(15 వ సంచిక తరువాయి)

పుత్ర గాఢపరిష్కారములలో దుష్టంతుడు, రాముడు అతాకికానందాన్ని పొందుతారు పుత్ర గాఢపరిష్కారం పొందువను తలదండ్రులకు స్వానుభవక వేద్యము. 'అలక్ష్మిదస్తమకులా' భరతుని ఆలింగనం చేసికొనిన తన యుని చిలిపిచేష్టలను, అవిమిత్ర హాసములను విషించుచు, వాని ఒడలి మట్టితో మలినలైసట్టివారే ధన్యులని తెలుచుచు, తిమ్మయడోతాడు

లవుని కాగిలించుకొన్న రాముడు కూడా ఇలాటి అతాకిక ఆనందాన్నే అనుభవిస్తాడు 'వ్యలింజతి పద్మానాం తరః కోఽపిహేతు, ర్మఖలు బహిరు పాధీన్ ప్రీతయ స్సంక్రయంతే' అంతః కరణము ఏదో ప్రాణులను సంఘటిల్ల జేస్తుంది. దానికి బహిరుపాధ్యాదులు కారణాలుకావని భావిస్తాడు దీనినే 'పూర్వ జన్మభవ్యసుఖములు, మున్నెఱుగకున్నను స్మరణకు వచ్చుటకు కారణము, రమ్యములైనవానిని మారినప్పుడు విధుర శబ్దాలను విసినపుడును సుఖించు చున్నపు టికి మనస్సు ఉత్కంఠాభరితమగుటకు హేతువు. 'భావసేరాణి జననాంతర సౌహృదాని' అని అనిపిస్తాడు కనిష్ఠికాపిత్త కాగిలాను.

దాశరథి దుష్టంతులు తమ పుత్రులను కలిసినది ఆశ్రమాలలో! దుష్టంతుడు నివసిపిల్లతో ఆడే భరతుని మారీచాశ్రమంలో చూస్తాడు. నీతాపతి లవకులను విషించినది వాల్మీకాశ్రమంలో.

నాయకునకు నాయక వియోగపరిపీడిత ప్రతిబింబమై కనిపించినది 'వసనే పరి ధూసరే వసానా, నియమ-తామసుభీ ధృతైక వేణిః ఆతినిష్కరుణస్య శుద్ధ

శీలా మమదీర్ఘం విరహవ్రతం బిభర్తి' తన దీర్ఘ విరహ వ్రతము రూపుదాల్చినట్లున్న దట శకుంతల! రసాతలమునుండి వెలికి వచ్చిన వైదేహిని తమను మురళి ఇలా వర్ణించినారు' పరిపాండు దుర్బలవహః 'కిలయ మివముగ్ధం బంధనా ద్విప్రసూనం' 'తెలుపెక్కి దుగ్ధమైన గండ పాలిలో జడపడి వరులు ముఖముపై చెదరి నవి ('కరుణాస్యూర్ధింవ) మూర్చి దాల్చిన కరుణవలె' 'తోడిమనుండి శ్రుంచిన కిసలయమువలె, వ్వాదయ పుష్పమువాడగా దారుగిర్లు శోకముచే దహించబడి పాలిపోయిన ఆమె శరీరము శరదూప్య కేతకీగర్భ పత్రమువలె నున్నది.'

ఈ రీతిగా కథాపాత్ర చిత్రణాద్య నేక ముఖ్యవిషయాలలో రెండు నాటకాలకు అభేదము కనపడుచున్నది ఇట్టి ప్రధాన సన్నివేశాలలోనే కాక ఇతర దృశ్యాలలో కూడ అభేదమును రెండు నాటకాలు పొందినవి రెంటిలో నూ జలాలు (నదులు) ప్రాముఖ్యం వహించినవి. కాకుంతలలో ఆమె ఉంగరము శచీతీర్థంలో జారిపోయినది ఫలితంగా కథ తిల్లకిందులై, ఆమె తల్లడిల్లినది. భవభూతి రచనలో 'త్రిరామచంద్రుని ఎడబాసిన జానకీదేవిని రఘుకులదేవత గంగానది తల్లివలె కాపాడుతుంది. భాగీరథి బాలకుల నిర్దురను వాల్మీకి మహర్షికి అప్పజెప్పి, అయోనిజను రసాతలమునకు గొంపోతుంది కడకు కళిలన సహిత త్రిరామభద్రుని ఆమె జలములనుండి వెలికి వచ్చి కలిసినది. అనాథయాధుని జను కడుపులో నుంచుకొని కాపాడిన ఘనత భాగీరథిదే కదా!

మునిశిష్యుల భావపరంపరను ఇరువురూ

ప్రతిభావంతంగా చిత్రించిన 'ప్రశాంత ఆశ్రమ పదాలలో సంచరించే శారరక, శారద్యతులు దుష్టంతుని శకుంతలను అప్పకిప్పుటకు వెళ్ళి, జనాకీర్ణమా రాజధానిని చూచి 'ఇందలి జనలు మనికి వారుగను, అపవిత్రులుగను, బద్ధులుగను, ఉండెరని, 'స్నాతుడు కల్మషాంగునివలె' ఏవగించుకొనిరి 'ఆ డోయి విప్రు అంటిర ఊరివలె' వారికి తోచినది ఈ భావచిత్రిణలో కాదాను ప్రజ్ఞ నిరుపయోగము. వారి ఇట్టి అభిప్రాయాలు తర్వాత ముగ్ధును తిరస్కరించిన రాజా ప్రవర్తనతో అగ్నికి ఆజ్యమువలె మరింతగా భగ్గ మున్నవి రాజాను దూషించి ఇక ఉత్తర రామచరితమేలో చతుర్థాంకంలో తాపస శిష్యుల సంభాషణ మహోజ్జ్వల దాండా యగ, సౌధాతకుల పలుకులు చమత్కార భరితములు. వశిష్ఠుడు అరుంధతితో దశరథ మహారాజ ధర్మదారలను వెంటబెట్టు కుని రాగా వారికి అతిథి సత్కారము చేయుటకు వాల్మీకి తన శిష్యులకు 'సెలవు' 'శాంక్షన్' చేశాడు దానితో సౌధాతకి ఆనందానికి అవధులు లేవు. అరోజు అనధ్యాయ కారణముచే పారములేని 'అట విడుపు' రోజైనది అందుచేత 'ఆ ముసలి గడ్డాలకు స్వాగతము పలుకుచున్నా డట'! అతని హర్ష హేతువు అపూర్వమైనదే మరి!

అత్తవారింటికి సాగసంపునపుడు కణ్వ మహర్షి పుత్రికావియోగానికి తల్లడిల్లుతూ, సర్వసంగ పరిత్యాగియౌ తనకే ఇంతటి భేదాన్ని కలిగిస్తే, గృహస్థులకు ఎంతటి రుఃఖాన్ని కలిగిస్తుందో ఆత్మజ వియోగము అని విచారిస్తాడు. రామచరితమేలో జనకునికి అంతకింపై విలాపం సంభవిస్తుంది. కుమార్తె దుష్పాప్తికి వగచుతాడు. తన జీర్ణదేహం రాలిపోవుటకు సాంతపనపరాకాది దుస్సహ కరోర వ్రతాలను అవలంబిస్తాడు. ముంసాన్ని విసరించి వైఖానసవ్రతాన్ని పాటిస్తాడు.

జనకజ జన్మభాగధేయ మలా పరిణమించి నందుకు దురస్థిలుతాడు 'అరణ్యోద్వాసన శెట్లార్చివోజి' అని శోకిస్తాడు తన వియ్యపురాలు కాసల్య వచ్చినపుడు అతని అంతఃకృతన విూపదవాగ్ని అంతా వెలికి వచ్చిన సన్నివేశాన్ని భవభూతి అతి వాస్తవికంగా చిత్రించాడు

భరతునిక ఒక తాయెత్తును మారీచ మహర్షి కట్టినాడు. దానిని అతని జన కుడు తిప్ప ఒరులు తాకరాదు, తాకినచో వారు భస్మమగుదురు తుదకు దుష్ట్యంతుడు క్రిందపడిన తాయెత్తును తీసి కుమారుని చేతికి కట్టబూనుతాడు అని చూచి ముని కన్యలు ఆశ్చర్య పోతారు. క్షేమంగా వున్న ఆ చక్రవర్తియే భరతుని తండ్రి యనే భావం వారిలో పొడనూపుతుంది ఈ ఘట్టానికి రామచరిత్రమలో కుశలవుల జృంభకాస్త్రాల ఘటనకూ కొంత పోలిక వున్నది చిత్రదర్శన వేళలో తనకు జృంభకాస్త్ర దేవతలు అనుగ్రహించిన సంగతిని వివరిస్తూ, 'సర్వధా సీసంతానమున సుస్థాపితములగు' నని అనుగ్రహిస్తాడు. ఏతిత్రప్రభావముచే సమంత్ర జృంభకాస్త్ర దేవతలు లవకుసుల నావిష్కరించిరి చంద్రకేతువుపై లవుడు జృంభకాస్త్రమును ప్రయోగించి నపుడు సుమంత్రాదులు, రామలక్ష్మణులు సంక్షహస్పరులౌ తారు. ఆ మహాస్త్ర సంప్రదాయం పరమ పుణ్య పరిపాక వశమున మహానెద్ది ఏదో కారణముగా లవునికి సిద్ధించిన దని సమాధానపడతాడు రాముడు. తుదకు వాల్మీకి నలన కుశలవులు తన పుత్రులే అని తెలిసి హర్షాలికేక ఆనంద బాష్పములతో వారిని కాగిలించుకుంటాడు

ఈ విధంగా కాళిదాస భవభూతి విరచిత మహానాటకములలో కథా సన్నివేశాద్యనేక విషయాలు అతి సన్నిహిత శ్రద్ధమున కలిగి యున్నవి కావంతలము కథా సన్నివేశ నూత్రని బంధిత పుష్పమాలిక, రామచరిత్రము కరుణారసప్ణావిత్

స్త్రీల పాటలలో అప్పగింతులు

— శ్రీమతి శిష్టా లక్ష్మీనరసమ్మ, ఎం. ఏ.

జానపద వాఙ్మయమునందు స్త్రీల పాటలు ప్రత్యేక స్థాన మలంకరించినవి. గురల జన్యంబు, శూరుల జన్యంబు, ఏరుల జన్యంబు తెలిసికొనుట కష్టమైనట్లే ఈ పాటల జన్యంబు గూర్చికూడ తెలిసికొనుట కష్టమైన పని ఈ పాటలు నన్నయకు పూర్వమే యుండి యుండవచ్చును. ప్రాచ్యిన్నయ యుగములో కొంత పద వాఙ్మయ ముండినటుల మనకు తెలియుచున్నది. వెన్నెల పదములు, తుమ్మెద పదములు, నివాళి పదములు, ప్రభాత పదములు, గొట్టి పదములు, వాలేకు పదములు, మున్నగు నవెన్నియో ఆనాడు ప్రచారము నందుండినట్లు మనకు కాసన ములవలన తెలియుచున్నది అవియే క్రమముగా వివిధములగు మార్పుల నొంది నేటి వరకును జన సామాన్యమునందు జీవించి యున్నవి. రానురాను నాగరికత పెరిగి

మరింద లావిక ఒకరిది సన్నివేశచిత్రణా వైఖ్య కాంచన భాండములలో నవరసములు చిందులు వేసినదికాగా ఇంకొకరిది కరుణాసామృతము తోణికిన లాడిన రూపక రచనము ఒకరిది సంఘటనా ప్రధాన దృక్పథము కాగా ఇంకొకరిది రసప్రధానదృక్పథమైనది వారి దారులు వేరైనా గమ్యం ఒకటే! అదే లోకోత్తర జనైక హృదయాహ్లాదము ఇరువురూ వాగ్ధారల అనినాభివ సంబంధాన్ని ఎరిగినవారే! సార్థక సాఫీప్రాయపద, విశేషణాలవాడుకలో ఇరువురూ అందె వేసిన చేతులే! వారి పదవాక్య గమక బంధపు అందెలు సాహిత్య పాదాల నాటికీ, నేటికీ, రేపటికీ ఘల్లు ఘల్లుమంటూ సర్వజనుల మనోమందిరాల నర్తిస్తాయి.

వ్యక్తులలో మార్పులు సంభవించిన పిదప ఇవి పల్లెటూరివారైన కొలదిమంది నోటి యందు మాత్రమే జీవించియున్నవి.

జానపద గేయములు పెక్కువిధములుగా నున్నవి. పౌరాణికములు, చారిత్రకములు, సాంఘికములు, మతపరమైనవి. వేదాంతపరమైనవి, శ్రామికులకొరకు రచింపబడినవి పెక్కులు గలవు, వీనియందు పౌరాణికములు, సాంఘికములు, మతసంబంధములు, వేదాంతప్రతిపాదకములునైనవి స్త్రీల కుపకరించునవి. స్త్రీల పాటలన్నియు వారి సాంఘిక జీవనవిధానమునకు ప్రతిబింబములై యున్నవి వారి ఆశలు, ఆశయములు పాటలయందే వ్యక్తము చేయబడుచుండును స్త్రీ తల్లిగాను, కూతురుగాను, అత్తగాను, కోడలుగాను, ఇల్లాలుగాను, లోబుట్టువుగాను, అమ్మగాను ప్రవర్తించుచు ఆయా స్థానములకు న్యాయము చేసార్యుచుండును. ఆయా స్థానములలో నామెకు బరువు బాధ్యతలు, కర్తవ్యములు మున్నగున వన్నియు నీ పాటలలో వ్యక్తము చేయబడినవి.

స్త్రీలపాటలలో ప్రాముఖ్యము, ప్రాచుర్యము గలవి పెండ్లిపాటలు. పెండ్లికి ప్రముఖస్థాన మీయబడినది. మానవజీవితమునందు పెండ్లి ముఖ్యఘట్టము. దీని లోనే స్త్రీ పురుషుల జీవితములు మలుపు తిరుగుచుండును పెండ్లిలో జరుగు వేడుకలన్నియు నొకయెత్తు, అప్పగింతులు ఒకయెత్తు మిగిలిన వేడుకలన్నిటియందును శృంగార హాస్యములు చిందుపాడుచుండును. కాని అప్పగింతులు కరుణారసపూరితములై చూచువారి మనసులకు ఆర్ద్రమొనరించును.

వివాహానంతరము ఆడుబిడ్డను అత్తవారింటికి పంపుట యొకముఖ్యఘట్టము. ఇది

అడుబిడ్డజీవితములో ప్రధానమైనవి ముఖ్యమైనవి చిన్నతనము నుండియు ఆమె మాటలను ఎదురులేక పోవచ్చును ఆమె అడిగినది ఆటయు, పాడినది పాటయుకావచ్చును. కాని పెండ్లియై మరియొకరి యింటికి పోయిన పిదప ఆమె అగడములన్నియు సాగవుకదా ఆమె తన అలవాట్లలో కొన్నిటిని మార్చుకొనవలసినవచ్చును ఒక యింటికి, మరియొక యింటికి ఆచారవ్యవహారములలో భేదములుండును తన అలవాట్లను మార్చుకొనక పోయినట్లైతే, ఆమె జీవితము ఒడుదొడుకులతో నడిచుదు ఇవన్నియు గుర్తించియే తల్లిదండ్రులు తమబిడ్డలను అత్తవారింటికి పంపు సమయమునందు జాగరూకతకై వారికి హితోపదేశమును చేయుదురు. అత్తవారింటియందు దేవిధముగా మెలగవలయునో, అత్తమామలు, అడుబిడ్డలవద్ద నేవిధముగా నుండవలెనో వివరింపగా తెలియజేయుదురు. కుమార్తె ప్రవర్తనలో నేమైనలోపములున్నవో వానిని సరిదిద్దవలసిన బాధ్యత తల్లిదే. లేనిచో వియ్యపురాలును, ఇరుగుపొరుగు వారను ఆమె పెంపకము నధిక్షేపించుదురు. అందులకే ఆమె కుమార్తె ప్రవర్తనపట్ల జాగరూకత వహించుచుండును. ఈహితబోధ నామె గ్రహించి సక్రమముగా ప్రవర్తించినయెడల నామె జీవితములో స్వర్గసౌఖ్యములను పొందును లేనిచో అత్త, అడుబిడ్డల నూటిపోటీ మాటలతో, ఇరుగుపొరుగు వారి హేళనతో కూడి యామె జీవితము నరకప్రాయ మగును

అప్పగింఠపాటలలో పెక్కు సీత పరముగా చెప్పబడినవి అట్టిదేవిపరముగను, కామేశ్వరదేవి పరముగాను చెప్పబడినవి కూడకలవు మనభావములను, ఆచారవ్యవహారములను రామునకో, కృష్ణునకో సంబంధించినవిగ తెలుపుట మనసంప్రదాయము అంతటి గొప్పవారు, పౌరాణికపువ్యక్తులే ఈవిధముగా ప్రవర్తించినయెడల సామాన్యజనులు మరింత జాగరూకత

కలిగి ప్రవర్తించలయునని సామాన్యులు తమ ప్రవర్తనపట్ల జాగరూకత వహించుచుందురు ఈ పాటలన్నియు సామాన్యజనుల నుద్దేశించియు వ్రాయబడినవి జానపదుల యిష్టమైతము సీతమ్మ సీతదేవి చాల ఓర్పుగలది జీవితములోని కష్టసుఖముల నన్నిటిని సమముగా భరించినది తమ కుమార్తెకూడ సీతవలెనే సహనముకలదియై జీవితమునందలి ఒడుదొడుకుల నెదుర్కొనుచు సుఖజీవనము సాగింపవలయునని తల్లి కొరుకొనును కావుననే వారు తమ జీవితములోని కష్టసుఖములను సీతమ్మచేరుమీదుగా నెలవరించిరి

అప్పగింఠలు కరుణారసపూరితములైనవి తొమ్మిదిసెలలు మోసి కని పెంచిన తల్లిదండ్రులకు తమ కుమార్తెను అత్తవారింటికి పంపుట బాధాకరమైనవిషయమే అయినను తప్పదు. అందులకే యామె భావిజీవితములో నేవిధముగా మెలగవలయునో విపులముగా వివరించి తమ కుమార్తెను అత్త మామలకు, అడుబిడ్డలకు, భర్తకు అప్పగించెదరు బిడ్డలు ఎంత పెద్దవారైనను, తల్లిదండ్రుల దృష్టిలో వారు చిన్నపిల్లలే. సీత అప్పగింఠలు అను పాటయందు ఈ విషయము చక్కగా విశదము చేయబడినది. సీత తల్లి సీతను 'ఎడచంటి బిడ్డ నన్నెడబాయదమ్మ' అని అంటుంది పాటయందు సీత చిన్నదే కాని ఎడచంటి బిడ్డ మాత్రము కాదు సీతయందు దామెకు గల మమకారమే అవిధముగా పలికించినది

సీతను అత్తయగు కాసల్యకు అప్పగించుచు సీత తల్లి కన్నీరు నింపుతుంది.

కాసల్యచేతిలో చెయి నొప్పగించి
అవనిజ భారమ్ము మీ భారమనియే
నీకు తమ్మునిపట్టి నిజము నుమ్ము వదిన

అష్టవర్షములు పెంచి ఈ సీతను మీ కప్పగించుచున్నాను. ఇకనుండి ఈమె మంచి చెడు లన్నియు మీదిగాభావించి ఈమెను రక్షింపుమని కోరుచున్నది నీకు

తమ్మునిపట్టి నిజమునుమ్ము వదిన యని సీత నీకు మేనకోడలు వంటిదని తెలియజేయుచున్నది. స్త్రీలకు మేనరికమనిన స్త్రీతిమెండు తన అన్నకుమార్తెను గాని, తమ్ముని కుమార్తెనుగాని తన కుమారునకు పెండ్లిచేయవలయునని ఆమె కుతూహలపడుచుండును మేనకోడలియెడ నామెకు సహజముగనే ప్రేమసంగములుండును ఆమె ప్రవర్తనము సరిదిద్దుచు తన కుమార్తెవలె భావించి మంచిచెడుల నారయుచుండును కావుననే సీతతల్లి సీతను సీతమ్ముని పట్టి వలెనే భావించుచుండుమని కాసల్యతో పల్కినది ఈవిధముగ పలుకుటలలో నామె లోకానుభవము వ్యక్తము చేయబడినది

సీత చిన్నదనియు పను లేమియు నేర్వోదనియు, నెరుగు తీర్చిదిద్దుకొనుమనియు కాసల్యను కోరుతుంది,

నెయికాచనేరదు నెలతసుమి వదిన
నేర్పుతో పనులెల్లా నేరుపావమ్మా
చల్ల చేయనేరదు సభియనుమి వదిన
మిబాలలలోను నొక్క బాలగా చూడు
బుద్ధులెరుగుదు మంకుబుద్ధులే గాని
బుద్ధి వచ్చినదాక దిద్దుకోవమ్మా

అని పల్కుచు కన్నీరు నింపినది. ఈ సమయమున లాను మహారాజి యను మాట నేమరచి సామాన్యురాలినది దుఃఖించినది ఇచ్చట నామె మహారాజికాదు బిడ్డను అత్తవారింటికి పంపు తల్లి మాత్రమే కావుననే ఆమె అవిధముగా దుఃఖింపగలిగినది. నెయికాదుట, చల్లచేయుట, మొదలగునవిన్నయు సామాన్యుల గృహకృత్యములు వీని నన్నిటిని సీత నిష్పర్తిపనవసరములేదు ఆమె మహారాజికిదా. ఆమెదాసీజనముచేసేపనులన్నియు, చేయించుకొనును కాని ఈ పాటను రచించినవారు సామాన్యులు వారి గృహకృత్యములును, ఆచారవ్యవహారములును వీనిలో వివరింపబడినవి. మహాసాధ్వయగు సీత పరముగా చెప్పబడినయెడల నది

నూటిగా హృదయమునకు హత్తుకొని జనులందరను పాటింతు రను ఉద్దేశముతో చేపువడినవి.

ఆకలెరి గన్నంబు పెట్టినదాక
అడుగ నేరదు నీవు అడిగి పెట్టుము.

అనుచు వ్యథ నొందినది. బిడ్డ ఆకలి తల్లికే తెలియును. మిగిలినవారికి తెలియదు. కావున నీవు ఆల్లివలె ఆకలెరిగి ఆన్నము పెట్టుమో యని ప్రార్థించుచున్నది.

మాబాల కాదునుమి మీ బాలసుమ్మ
మాబాల మీ బాలగా చూడవలెను

సీతను మీ పిల్లతో సరిగాచూడుము, నీకు అప్పగించిన తరువాత మీ బాలయే గాని మా హల కాదునుమా యని, అడు వారిని కన్నయలసంతెనయ్య యని కన్నీరు జలజల రాల దీనయే విన్నవించుచున్నది. ఈ సన్నివేశ మంతయు కరుణ రసపూరితమై ఏ సంబంధమును లేనివారలకు కూడ కన్నులనీరు తెప్పించుచుండును. దీనియందు తల్లికి బిడ్డలపై గల మమతాసురాగములు విశదీకరింపబడినవి. శిష్టకావ్యములలో నెచ్చటను ఈ ఘట్టము రచింపబడలేదు, శిష్టకావ్యము లన్నియు పెండ్లితోనే సమాప్తమగును. కాని జాన పద గేయములు పెండ్లినుండియే ప్రారంభ మగును. కనుకనే వివిధములగు ఘట్టములు పీనియందు వివరింపబడినవి. మన ప్రాచీనకావ్యములలో కాళిదాసు ఆభిజ్ఞాన శాకుంతలము నందును, పిల్లలమత్త పిన్వీధిద్రుని శృంగార శాకుంతలము నందును అప్పగింతల ఘట్టము వివరింపబడినది, అభిజ్ఞాన శాకుంతలమునందు కణ్వుడు జితేంద్రియమైనను, పెంచిన కుమార్తెయైన శకుంతలను అత్త వారింటికి పంపుచు కన్నులనీరు నింపినాడు. మహర్షియైనను కుమార్తె అత్తవారింట మెలగవలసిన విధమును వివరించుచు బుద్ధులు గణపినాడు. సర్వ సంగ పరిత్యాగియైన కణ్వుమహర్షియే కుమార్తె నత్తవారింటికి

పంపుచు దుఃఖించినయెడలరచయితగొప్పముల మాట చెప్పవలెనా? ప్రాచీనకావ్యములలో ననే సీత తల్లి ఆవిధమునాకాల్లివలెననిది. 'ఎలనాగ మీబిడ్డకేమి కొదువయ్యె - మీసీత మాకాంతి సమముగా నుండు' అని కాసల్యాదేవి సీత తల్లిని ఊరడించినది. కాసల్య పలుకులచే నామె మనసు లోని యారాటము కొంతతగ్గి దుఃఖ ముప శమించినది.

సీత అప్పగింతలపాట అను దాని యందు సీత అప్పగింతల భారమును జనకుడే వహించినాడు. ఇచట జనకుని సీత కాళిదాసు అభిజ్ఞాన శాకుంతలము లోని కణ్వుని సీతివలె నున్నది. పెంచిన ప్రేమ చేతి నే వారు తమ బిడ్డలను విడువలేవన్నారు. ఇక కన్న తండ్రులమాట చెప్పవలయునా. ఈపాటలో జనకుడు సీతను కైకకు అప్పగించుచు పనులేమియు సేర్వనిదనియు, సేర్పుతో తీర్చిదిద్దుకొను మనియు విన్నవించు చున్నాడు. సీతను కైకకు అప్పగించుటలో నొక అంతరార్థమున్నది. కైక శ్రీరాముని యెడ చిన్నతనము నుండియు ప్రేమానురాగములు కలదియై ఆతని తన బిడ్డగానే కాసల్య కన్నను మిన్నయై తానే పెంచినదని లోకములో పెక్కుగాథలు ప్రచారములో నున్నవి. కావుననే కైకకు శ్రీరాముని యెడల ఏవిధముగా ప్రేమానురాగములు కలవో అదేవిధముగా శ్రీరాముని భార్యయైన సీతియెడకూడ నామెకు ఆధికారము, వాత్సల్యము నుండునని గ్రహించియే జనకుడు సీతను మునుముందుగ కైకకు అప్పగించినాడు. ఇది జనకుని వ్యవహార జ్ఞానమునకు చక్కని తార్కాణము.

'మాపట్టి కాదు నుమి మీపట్టిది నుమ్మి ఇది సీతి ఇది శాంత సమముగా జూడు' మని కైకను జనకుడు ప్రార్థించినాడు. అడుబిడ్డ యగు శాంతకు సీతను అప్పగించు సమయమున జనక రాజు కన్నీరు పెట్టె

నని ఈపాట యందు కలదు. ఇచట జనకుడు సీతను అప్పగించుటకు వ్యక్తముగ చున్నది. అడుబిడ్డకు పుట్టినంటి వ్యవహారములం గాక అడుబిడ్డ అర్థముగ దన్న వ్యవహారము లోకమున వ్యాపించి యున్నది. దీనిని దృష్టిలో నుంచుకొనియే జనకుడు శాంతమ్మ చేతిలో చెయ్యిపుగించి కన్నీరు నింపినాడు. శాంతాదేవి-

'జనకుడా మీబిడ్డకేమి కొదువయ్యె
అలరు పానుపుమీద అమరుండ గలదు'

అని జనకునకు ఆభయ మిచ్చినది. దీనితో జనకుడు కొంత తృప్తిచెందినాడు. అదియును గాక కాసల్య శ్రీరాముడును సీత అలరుపానుపు మీద అమరుండ గలదని పలుకుటతో నా పితృహృదయము లోని ఆరాటము తగ్గి సంతృప్తిని పొందినది.

అప్పగింతల పాట లేన్నియు సీవిధము గనే యుండును. తమబిడ్డ ఎన్నోనోముల ఫల మనియు, తల్లిదండ్రులచేతిలో అల్లిబిల్లిగ పెరిగిన దగుటచే పనులేమియు సేర్వనిదనియు, మీబిడ్డలలో నొక బిడ్డగా నెంచి కాపాడుమనియు పాలయించినను, నీట ముంచినను మీదే భారమనియు, దయతో కాపాడి రక్షింపుమనియు తల్లిదండ్రులు ఆబిడ్డ అత్తమామలను ప్రార్థించుచుండుట ప్రతిపాట యందును కాననగు అంశము.

అడుబిడ్డ అత్తవారింటియం దేవిధముగ మెలగవలయునో విపులము గావివరించుచు తల్లి కుమార్తెకు హితము నుపదేశించును. ఈ హితోపదేశము సీతాదేవి పరముగను, లక్ష్మీదేవిపరముగాను చెప్పబడినది. అయినది సామాన్యజనుల కుపకరించుచు. వారి కొరకే ఈ హితములన్నియు ఉపదేశింపబడినవి. ఈ సీత్యుపదేశము సార్వకాలికము, సార్వజనీనమునై విలసిల్లునది.

“భూమిశ్వరికన్న బుద్ధిగలిగిండు
అత్తమామలకల్ల అడుగు దాటకుమీ
తలయెత్తి చూడకుమి తరుణి మగవారి
అంతఃపురమందు పతి యన్నమాట
ఎంతైన హితులకు ఎరిగింపకమ్మా
పతియెదై వముసుమ్మి సతులకు నెల్ల
విభుడు మిన్నించెనేని విర్రవీగకుమీ
పలుమారు పల్లెత్తి నవ్వబోకమ్మా”

అని సీతాదేవికి తల్లి అత్తింట మెలగ
వలసిన విధమును, అచట ఆమె నిర్వర్తించ
వలసిన విధులను తెలియజేసినది. కాళి
దాసు అభిజ్ఞాన శాకుంతలము నందు
కన్యకు శకుంతల కువచేశించిన నీతులు
గూడ నీవిధముగ నే యున్నవి.

భూదేవికూడ సీతాదేవికి కొన్ని బుద్ధులు
గరపినది.

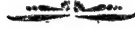
“వాల్చున్న రోకళ్ళు దాటపోకమ్మ
పొద్దోయి పొరుగిళ్ళ కెళ్ళబోకమ్మ
సండ్లడిలే సాకలిధి కెళ్ళబోకమ్మ
నట్టింట సిట్టుక తొక్కబోకమ్మ
వీధిలో నీకురులు ఇప్పబోకమ్మ
పదిమందిలో నీ పలువరుస నవ్వబోకమ్మ
నీ అత్తమామలకు మన్ననచెయ్యి
ఆడబడుచు శాంతమ్మ కెదురుగా వెళ్లు”

భూదేవీతన పదేశించిన నీతులు సార్వ
కాలికములు సార్వజనీనములునై యొప్పు
చున్నవి. వీధిలో నీ కురులు విప్పబోకమ్మ
అనుటలో నొక అంతరార్థమున్నది.
వీధిలో కురులు విప్పట, మొదలగునవి
దర్శితాపేతువులని పెద్దలు చెప్పుదురు.
అదియునుగాక వీధిలో కురులు విప్పిన
చూచువారికి జాగుప్సను అసహ్యమును
కలిగించును. కావున వీధిలో కురులువిప్పట
మంచిది కా దందురు. పలువురిలో కూడి
యొండునపుడు పలువరుసక నిచ్చుచుంటుల
నవ్వుట మన్ననకాదు. నవ్వు నాలుగువిధ
ముల చేటు. పదిమందిలోను పకపకమని
నవ్వుటవలన నామెయెడల చూచువారికి
చులకన భావమేర్పడును. కావున పదిమం

అ వే ద న

- శ్రీ లోలభట్టు

శివరామ కృష్ణంరాజు

దోసంబున్ గమనించ బోవక కవి
స్తోమంబు లీనాడు తా
మాసన్ జెంది ధనార్జనంబున కెదో
యస్థిలసాహిత్యమున్
వాసిన్ గూర్చుచు నున్నవారలు జూగు
ప్పాపేతువై వీనులన్
నీసంబున్ గరగించి పోయినటులన్
చేటున్ గడున్ గూర్చెడున్

విననగు చుండె నెల్లెడల
చేరిమి నిప్పుడు ముక్కు పచ్చలా
రని బుడుతలో చలంగి విన
రానివి పాటలు చిత్రసీమలన్
గనుగొని పాడుచున్నెడ, నొ
కండును దానిని మాన్యునాడున్
మనమున నెంచ డట్టిడుల
మాయికు లట్టివి పల్కకుండగన్.
క్షీతిపైసన్ మతిమంతు లెంచగ యశ
శ్రీ సంపదన్ పొందె భా
రతచేశం బది యార్ద ధర్మనిలయ
ప్రాంతమ్మగా పేర్చి సం
తత ధర్మాచరణ ప్రజేశముగ పు
ణ్యస్థానమ ట్టిప్ప డా
ప్రతిపత్తిన్ గడలించబోవడి యసం
బద్ధ ప్రలాపంబులన్.

సాహిత్యామృత భాండమంచున కవి
స్వాములో కడున్ నీతులన్
స్వాహాజేయుచున్నవారలు ధనా
శాబద్ధులై నుంతయే

దిలో పలువరుస కన్పించునటుల నవ్వ
కూడదు. అత్తమామలకు మన్ననచేయు
మనియు, ఆడపడుచు శాంతమ్మను గౌరవ
ముతో నాదరింపుమనియు బుద్ధులు
నేర్పినది. (సశేషము)

నూహోహములన్ గణించక విసం
బోలార్చుచున్నారెకన్
సాహిత్యంబున సక్రమప్రగతి నం
దన్ జెల్లు నవ్వారికిన్.
తెలుగున్ బాసకు వన్నెచ్చు కవితా
ధిస్తాతె లత్యంతమున్
గలరానాడును నేడు గూడ నిటులన్
ద్రవ్యంబు నాశించి బూ
తులనున్ వ్రాయగ సాహసించెడి కవి
స్తోమంబు పెంపయ్యె, నా
కలలుల్ నేడెటు లాడునో అరయ న
గ్రాహ్యంబుగా నుండెడున్.
ములుకులో వోలెను పాట శ్రీశ్రుతియుగం
బున్ సొమ్మ దేవాలయం
బులకున్ చెంతను పెగ్గడి యయ్యెడుస్థలం
బుల్ దగ్గదన్ సాహితీ
నిలయస్తోమములందు నెందయిన
గానీ పెట్టిగా నీజనా
వలి యిదూషితవాఙ్మయంబున కిడున్
ప్రాముఖ్య మేపేతువో?
కవి రచయించ పాటలను
గాయకు డయ్యవి యెంచి పాడగా
నవు, నవిపుట్టపేతువగు
నాతడు, వ్రాయక యెన్న నెట్టులు
ధృవమగు? నవ్వ, యీ కవి వి
తానము దాని దలంచి జాతిగా
రవమును నిల్పినట్టుల క
రంబు మెలంగుటలెన్న యెంతయున్.

భాషయోష ధరించన్
దూషితమయినట్టి యిట్టి తొడవులు మేనన్
మోపించుచుండెడిని అభి
లాషను నివ్రాయ కవికులమునకుదగునా?
ఏహ్యమగు నిట్టి వ్రాతలు
సహ్యంబాకొ! యెల్ల శ్రోతృజనములకు
గడున్

బాహ్య మగు నీతికి కడు
వాహ్యములగుపాతకములభావింపు డెదన్.

కవిత్వంలో నవత్వం

— శ్రీ సోమసుందర్

మనః కార్మికశాలలో ఉత్పత్తియ్యే ఆత్మరబద్ధ కళాస్వరూపం సాహిత్యం. వ్యక్తి ప్రతిభాజన్యమైన ఈ కళకు న్యాయ ప్రధాన జీవలక్షణం. నవ్యత అంటేనే నిన్నటివరకూ అస్తిత్వంలో లేనదని అర్థము. ఈనవ ఆసేపడం సృజనాత్మక సాహితీకళా ప్రక్రియల స్వరూపస్వభావాలను మొత్తంగా పట్టియిస్తుంది. అంటే ఒక సమిష్టిజీవలక్షణ మని లేలుతుంది. పూర్వమున్నదానికి పూర్తిగా విలక్షణమైన వానినే సాహితీకళాజీవి సృజించవలసి ఉన్నది.

విలక్షణత్వం అన్నామని యిది విభిన్న తో, విరుద్ధతతో పర్యాయపద మనుకో నక్కరలేదు. అంతవరకూ ఉన్నదానికి వైచిత్రీపరంగా క్రొత్త రేఖచేకూర్చి - జవ జీవాలను ప్రోదిచేసేదిగా సాహితీ సృజనలో ఈ నవ్యత్వం ఆపాదిత మవుతూ వచ్చింది ఐతే గతానుభవో లాకః అను కొని కళ్లుమూసుకు సాగడం జీవలక్షణం కాదు; కాలపరీక్షకు నిలవడమూ కాదు.

ఉన్నదానికీ నవీనంగా సృజించబడు తోన్నదానికీ మనం కోరినా కోరికున్నా మాతా పుత్రసంబంధం ఉండే తీరుతుంది. ఈ సత్యం అంగీకరించినపుడు మనకు తెలియ కుండానే సంప్రదాయ ప్రభావం కళాసృజనపై ఎంతవలెంటుందో తేట తెల్లమవుతుంది. సంప్రదాయాన్ని ఆలంబనంగా సారవంతి మయిన భూతలంగా స్వీకరించి నవీనావ కాళాలను అన్వేషిస్తూ ఏపుగా పెరగని ఏ కళాకారుడూ సృజన చేయలేడనికూడ స్పష్టపడుతుంది.

తనకాలం వరకూ అనున్యాయంగా ప్రవ ర్తిల్లుతూ వచ్చిన సంప్రదాయానికి ఒక ప్రతి భాకాలి పూర్తిగా విరుద్ధమైనది, విభిన్నమై నది, అత్యంత నవ్యత్వాన్ని పడ మైనది సృజిం

నడంయాదృచ్ఛికంగానూ సకృత్తుగానూ జరగవచ్చు. కాని అది సర్వసర్వత్రా సాధారణం కాదు ఇట్టిది అసాధారణమైన పుటికీకూడ ఆనవీనసృజనకు నేపథ్యంగా జీవాన్ని కాపాడుతూ ప్రవహించే రక్త నిష్ఠమైన సంప్రదాయ బలమేదో ఎక్క డో ఉండే తీరుతుంది. ఐతే ఆ ప్రతిభా కాలి సంప్రదాయాన్ని తనవ్యాధిమగ్నతం చేసుకొన్నాడనీ, స్వీయముఖ కాంతుల్ని మాత్రం నెదజల్లాడనీ, మనం చెప్పుకో వచ్చు. దీనికి వ్యతిరేకంగా కేవల సంప్ర దాయ బద్ధుడు పాతవాటికి ప్రతిబింబా లనూ ప్రతిధ్వనులనూ మాత్రమే సృష్టిస్తూ కాలంగడుపుతాడు. ఇలాంటి సంప్రదాయ శ్రోత్రియుడు నిజమైన సృజనశక్తికి అన ర్థమే కలిగిస్తాడు.

ఈ సమస్యను కూలంపం గా చర్చించిన ఆధునికాంగ్ల కవి, విమర్శకుడు టి. ఎస్. ఎలియట్, ఇలా అంటాడు. Novelty is better than repetition అని వర్తమానమానవునిలో అతని గతవంశీకుల నుంచి వారసత్వం గా సంకలమించిన రక్తం లాగ, జీవలక్షణాలలాగ, ముఖాది ఆంగిక సాదృశ్యాలలాగ ఒక జాతి సంప్రదాయం ఆ జాతిభాషలో అంతర్లీనమై వుంటుంది. ఆ జాతినుంచి పుట్టిన ప్రతిభాకాలి హృద యంలోని అంతరికళక్తివలెముం కను నడు పుతుంది. కవికీ, కళాకారునికీ పైతం యిది సహజమైనదే. ఆసే అతని నవ్యసృజనకు పోషకం గా ఉంటుంది. అంతేతప్ప సంప్ర దాయ మొక భారం గా తయారై అతని ప్రతి భవ ఆటవివేస్తే అతడు సంప్రదాయబద్ధుడై భిరువుగా మారిపోతాడు. యథాస్వరూప ప్రతిబింబాలను తయారు చేసుకొంటూ బ్రతుకుతాడు. కనుకనే ప్రతిభాకాలి అయిన కవికీ కళాకారునికీ దేశకాలపరి

స్థితులను గురించి పరిణామానికి చోదక శక్తిగా సహకరించే సంప్రదాయబలమే తన వారసత్వంగా స్వీకారయోగ్యమవుతుంది. మృతగతిం వర్తమాన ముఖకాంతిపై తమో ఆచ్ఛాదం కారాదు.

వర్తమానలోకవృత్తాన్ని గమనాన్ని అవగాహన చేసుకోగలిగే చారిత్రక దృష్టి నవనవోన్మేషకాలియగు వ్యక్తి ప్రతి భవ ఉపాలంబం కాగలదన్నది స్పష్టమే! కనుకనే మల్లే టి ఎస్. ఎలియట్ మాట లనే మనం శ్రోధార్యం గా స్వీకరించుకో వచ్చు. గతాన్ని గతదృష్టితో మాత్రమే పరిశీలించేవాడు శ్రోత్రియబుద్ధిజాడ్యానికి దిగజారుతాడు. వర్తమానదర్శనతో, సమ కాలిన తాత్త్వికావగాహనతో సమీక్షిం చేవాడు మంచిచెడ్డల వేర్పాటుకు పూను కోగలుగుతాడు. అన్న అతని నూత్తి ఎంతో సత్యం.

సృజన ఆసేపడంలో నవ్యత అనే భావార్థం నిబిడిభూతమై వుంది. ఉన్నదానికి ఉన్నట్లుగా నమూనాలు తయారుచేయ డం సృజన అనిపించుకోదు. స్వరూప స్వభావాదులలో పూర్తిగా విలక్షణమైన దాన్ని రూపొందించడమే సృష్టి. మాలిక సృజనలో బాధ్యత నిర్వర్తించే కవికీ కళా కారునికి ప్రధానంగా అవసరమయ్యేది ప్రతిభ. వ్యుత్పన్నతయిటు ప్రతిభకు అటు సంప్రదాయజ్ఞతనుంచి తాను సేకరించు కోవలసిన వారసత్వానికి వం తెన గా పుష్పిని చేపూరుస్తుంది

ఆధునిక కాలంలో వ్యుత్పన్నతకు మన పూర్వులిచ్చిన పరిమితార్థం సరిపడదు. వర్త మానయుగంలో కాలదూరాలమధ్య గల అభ్యంతరం తొలగిపోయింది. ఆధునిక వైజ్ఞానిక శాస్త్ర విషయాలు విశాల విశ్వాన్ని ఒకే ఏకాండంగా (Single unit) మార్చాయి. ఆధునిక మానవుడు ఈ భూమండలంపై ఎక్కడ నివసిస్తున్నా వాడైనా అంతర్జాతీయ మానవుడుగా రూపొందుతూ పురోగమిస్తున్నాడు. కను కనే నేటిమేధావిహృదయానికి ఒక అంతి

జ్ఞాతీయ మానవతా సంస్కృతి వారి సత్త్వంగా సంక్రమిస్తోంది. ఈపరిణామం ఏమాత్రం వటాటోపంశండానే జరిగి పోతోంది. రాత్రి దినంలోకిపరివర్తనచెంది సంతసమాజంగా.

నేటి నాగరిక బుద్ధిజీవులకు అత్యంతా వశ్యకమైన జ్ఞానభాండారం నిలువులలో గాక అడ్డులోపెడిగింది. నేటిసాహితీకళా కారుడుఅనేక అంశాలనిగురించి నూల పరిజ్ఞానాన్ని ఆకళించుకోవాల్సిన అవసరం ఏర్పడింది. నేటికవీరచయితా, కళా కారుడూ - అద్వైతంనుంచిఅణుకాత్త్రం వరకూ పరిమితిపరిజ్ఞానాన్నెనా అవగతం చేసుకోవలసివుంది. ఆసంఖ్యాక వైజ్ఞానిక విషయాలజ్ఞానం ఆధునిక మేధావి అలోచనాశ్రేణికిఆధారభూతంకాక తప్పడం లేదు. అయినాఅతని ప్రధానకేంద్రీకరణ కళాసాధన పట్లనే! కళాప్రదర్శనలలో నైశిత్యాన్ని నైపుణ్యాన్ని అలవర్చుకుండుకో అతని సాధనసాగుతుంది. అట్టిసాధనలో స్వాధీనమయ్యే మెలకువ అన్నీ అతనికళా ప్రతిభకు క్రొత్తకాంతిరేఖలుగా చేరుతో ఉంటాయి. తద్వద్వారాప్రతిభకు దోహదంచేస్తాయి. ఇతరేతర లోకజ్ఞానమంతా అతని వ్యుత్పన్నతాభాండారాన్ని పెంపొందించే సామగ్రిగా చేరుతుంది. అతని సంస్కారాన్ని పెంచుతుంది.

ప్రదర్శన కళాకారుల కింత మాత్రమే సరిపోదు. అభ్యాసం ఏకళకై నా నిత్యనైశిత్యాన్ని వెలార్చుతుంది. అనగనగ రాగ మతిశయిల్లినట్లే - రాయగా రాయగా రాతలో రీతి ఏర్పడుతుంది. సంవిధాన చాతుర్యం పెంపొందుతుంది. సాధనంలేని గానకళ రాణించనట్లే - మధన, ధారణ అభ్యాసాలు లేని సాహిత్యకళా రాణించదు. కాళలము హస్తలాఘవము వంటివి హస్తకళలకేకాక మనోమయ కళలకు సైతం బలవర్ధకాలే!

ఆధునిక కవికి లోకానుభవంతో పాటు - కావ్యానుశీలనం, విమర్శనాశక్తి

కాస్తాధ్యయనం, అత్యవసరాలని మనం కొత్తగా చెప్పుకోవలసిన గొప్పమాట కాదు. ఆధునిక జీవన విధానాన్ని కలవర పరిచే వర్గసమాజాన్ని వైజ్ఞానిక కాస్తాధన గావానతో రచయిత పరిశీలించాలి. సమస్తదేశాల సామాజిక జీవనవిధానాలనూ పరిణామాలనూ అవగతంచేసుకోవాలి. ఆర్థిక రాజకీయపరిజ్ఞానం నూలంగా నైనా లేకపోతే - సమాజంవిదిశగా నడుస్తున్నదా తెలియదు. ఆచరణలో మంచి చెడ్డల వేర్పాటు బొత్తిగా పొసగదు. ఇలా చెప్పకుంటూపోతే మనకులభించేపిండితార్థం ఏమంటే - ప్రాచీన అలంకారకాత్త్ర వేత్తలు ప్రాచీన కవులకు విధించిన ప్రమాణంకన్న ఆధునిక ప్రమాణాలు విస్తృతమైన వనీ; ఆధునికకవీ, సాహిత్య కరుడూ మరింత బాధ్యతాయుతుడనీను. అతనియోచనారంగభూమి ఆవరణవిశాలమైంది. పెగాపూర్వకవుల కాధారభూతమైన కాస్తాధ్యయన పద్ధతి ఆధునిక యుగంలో పూర్తిగా మరిపోయిందన్న చైతన్యం భూమిక కాక తప్పడంలేదు.

‘తంత్రావాపాలు తెలియని మంత్రి, విభిన్నదేశ భాషలలో వెలువడుతున్న సాహిత్యంపరిశీలించినకవీభంగపడతారని’ రాజశేఖరు డన్నాడు. నేటిమంత్రులకు కావలసిన సరంజామా, అర్హతకలిగించే సామగ్రి ఏమిటో నాకు తెలియదు. కాని కవులవిషయంలో రాజశేఖరు డన్నది మాత్రం కాలదోషం పట్టనిసత్యమే.

సమకాలీన సాహితీపరులలో - సంప్రదాయవాదుల మనుకొనే చెడ్డలా కొందరున్నారు; ఉభయవర్గాలలోను, సమ్యక్ దృష్టిగలమాధ్యమికులూ ఉన్నారు. అని నిర్దిష్ట మార్గావలంబకులూ ఉన్నారు; వీరంతా ఎలాంటివారుగాని-విభిన్నదేశాల వర్తమానభాషా సాహిత్యాలనుపరిశీలించవలసిందే!

సమకాలీనస్పృహలేనిఏకవీ, కళాకారుడూ ఆపదవాచ్యతకు అర్హతపొందడు. కళా

ప్రతిభ మృగ్యమైనవాడు హస్తవాసిపై బ్రతుకుతూ కవిత్వాది కళలను చేతిపరిశ్రమల స్థాయికిదగజారుతాడు. ముఖ్యంగా కవులు - హృదయాలను కదిలించగలిగే ఆర్టిస్టులుకాలేరు. Craftsmen గా మరి భంగ్యతరంగా బ్రతుకుతారు.

పూర్వకాలంలో భాషాపండితులే కవులుగా కీర్తింపబడేవారు. తక్కువగలవారు ఎంతప్రతిభా వంతులైనా - కుకవులుగా నిందితులయ్యేవారు. నేటికాలంలో పాండిత్యమూ, కవితాప్రతిభా వేరింటి కాపురాలు పెట్టుకున్నాయి కవులలో విద్యుత్కవులుండవచ్చు గాని, విద్యాంశుడు కానంతమాత్రంలో నీ కవిగాపరిగణింపబడలేని ముదనప్రపు ఏలుబడిగతించింది. అట్లేప్రతికుశీంభర పండితుడూ కవిగాగణులకెక్కవలసిన దురదృష్టమూ గతించింది.

నవనవోన్మేషకాలినియగు కవితాసృజన శక్తికి ప్రాచీనకావ్యానుశీలనం పుష్టిని కలిగిస్తుండేతప్ప అదే ప్రాణపదార్థం కాలేదు. ప్రాచీనకావ్యానుశీలనం నవీన కవికి అత్యవసరం అని అనుకొనిస్తే మాత్రం - అవెనులు బాటు నూది బెజ్జం నుంచి ఏనుగులే దూరిపోగలుగుతాయి.

నవీనకవినీ దిగత్రొక్కి సంప్రదాయ మాధ్యపుణిబి నేలలకు కైంకర్యం చేసే ప్రమాదం ఉంది. పాతకు తాకట్టుపడి పోవడం, సంప్రదాయ భీరువులుగా మరి పోవడం మనకు కొత్తగాదు.

కవికి భాషతో నిత్య నైమిత్తిక సంబంధం ఉన్నదన్నమాటనిర్వివాదమైనదే. కాని కేవలం భాషాసంపదతోనే ఒకడు ఉత్తమ కవితను సృష్టించగలడనేమాట మాత్రం సత్యం కాజాలదు కవికి భాష ఒక ముడిపదార్థమే తప్ప అదేసర్వస్వం కాదు. దారుశిల్పికి కొయ్యలా ఉపయోగ పడుతుంది.

కవి తనచుట్టూగల జీవత్ భాషను ఎన్నుకొని తన భావనావిశేషముతో

దానిపై బీజావాసన చేసి సజీవకవితను సృష్టిస్తాడు. వర్తమానకవి - వర్తమాన సమాజీకుల ఊహాహలకు, మనోవైక్ల బ్యాలకు, ఆశలకు, ఆశయాలకు, స్వప్నాలకు, నైరాశ్యాలకు, ప్రతిబింబప్రాయమయిన కవితాఖండాలను సృష్టిస్తాడు. అప్పుడే ఆ కవితలో ఆ జాతి తన స్వప్నాలను ఎన్నుకోగలుగుతుంది. సామాజిక భావాలుగాని, ముడిపదార్థమైన భాషగాని ఉత్తమ కవితను తాముగా సృష్టించజాలవు. కవి స్వీయప్రతిభతో మాత్రమే ఉత్తమ కవితా సృజన జరుగుతుంది. అట్టి ప్రతిభావంతుడైన కవి సృష్టించిన కవిత వెనుక ఒక జాతి జీవనాడి మ్రోగుతుంది.

‘The experience of the man is behind that single voice of the poet’ అన్న వర్జ్ నియా ఫుల్లు కితాబుకు అర్హం కాగలుగుతుంది. ప్రాచీన సాహిత్యపు ఇనుకలో తలదూర్చి వెలికిరాలేని సంప్రదాయపునాది సమకాలీన ఊహాశాత్యానికి నోచుకోలేదు. ప్రాచీనసాహిత్యంనుంచి ఎంతో సేర్పూర్తివాల్సింది ఉన్నదని శ్రద్ధాభక్తులతో అధ్యనం చేయవలసికొన్న సాహిత్యవివ్యాధి ప్రాచీనభావాల ఊబిలో దిగబడిపోయే ప్రమాదంనుంచి తప్పించుకోవడానికి నిరంతరం జాగరూకుడై కృషిసల్పాలి. పాతనాద మొక్కపై ఈ జాగరూకతను కల్గిస్తూ ఉంటుంది.

ప్రాచీనసాహిత్యంలోని పదసముచ్చయ అంశాలక్రింద ఆధునికుని ప్రతిభాన్విత భావుకత్వం క్రుంగిపోతే జరిగే మేలు ఏమీ ఉండదు. కనుక ఆధునిక సాహిత్య సృష్టికి దోహదంచేసే సంభారంమాత్రం ప్రాచీన కావ్యాలనుంచి లభించదనే మాట నిర్వివాదం. దీనికోసమై చలామణిలోలేని పాతనాణేలను త్రివ్వితల కత్తుకోవడంవల్ల సిద్ధించే ఉపలబ్ధి ఏమీ ఉండదు!

నిన్నటివరకూ ప్రపంచములోనివాస్తవికతావాదరచయితలు, మేధావులూ National in content and international in form అనేది ఆధునిక సాహిత్య కళా సిద్ధాంతంగా విశ్వసించేవారు. రెండు ప్రపంచయుద్ధాల తర్వాత వైజ్ఞానిక పరిశోధనలు ఆపారమై ప్రపంచ స్వరూపాన్ని మార్చివేశాయి. ఈ కళాని ప్రారంభంలో ప్రవర్తించిన మేధావుల ఆలోచనలకు అనుసంధానంగానే ఆధునిక యుగంలో కవిత్వాది కళలు తమ స్వరూప స్వభావాదులను సంతరించుకొంటూసాగుతున్నాయి. ద్వితీయప్రపంచ యుద్ధానంతరం ప్రపంచ స్వరూపం తాగుమార్చింది. అణుశక్తిని స్వాధీనం చేసుకోగలగడం, అంతరిక్షవిభులను సంకల్పవశం చేసుకోగలగడం, చంద్రమండలాన్ని అందిపుచ్చుకోవడం, మానవుని పాదముద్రలు బిరపి, పరిశోధించగలగడం వంటి వానితో ప్రపంచం మరీ సన్నిహితమైంది. స్వభావ స్వరూపాలమధ్య ఉండే అంతరిక వైరుధ్యం కళాప్రక్రియల పరిమితిలో తొలగిపోయింది. ఫారమ్ లోను కంటెంట్ లోనూ అంతర్జాతీయ సమ్యక్ దర్శనం కొత్తకత్తిని సంఘటింపజేసింది. సంప్రదాయమందలి శృంఖలాలను పూర్తిగా విచ్ఛిన్నంచేసింది. తరంనుంచి తరానికి అందిపుచ్చుకునే జీవలక్షణమైన వారసత్వం మాత్రమే కళా ప్రక్రియలలో స్వీకార్యమైంది. కనుకనే ఆధునిక శాస్త్రవేత్త ఇంటర్నేషనల్ యిన్ కంటెంట్ అండ్ ఇంటర్నేషనల్ ఇన్ ఫారమ్ అనే అవగాహనాపరిధికి పెరుగుతున్నాడు.

(ఆకాశవాణి విశాఖ కేంద్రం వారి సౌజన్యంతో).

1. జాషువాకవిత్వంలో ప్రకృతితత్వం.
2. రాళ్ళపల్లివారి రచనా రామణీయకత.
3. జానపద విజ్ఞానము - జానపద సాహిత్యము.
4. ఋతుషట్కము.
5. శ్రీనాథుని సమాసపరిశీలన.
6. శ్రీశ్రీ కవిత్వంలో హాస్యం.
7. నవ్యకవితా యుగోదయశ్రీ - ఉదయశ్రీ.
8. సీతారాఘవ చరిత్ర మను నిరోష్ఠ్యరామాయణము.
9. పుంభావసరస్వతి - శ్రీ రాళ్ళపల్లి.
10. కవి విమర్శకుడూ-ఆధునిక సాహిత్యానికి రెండుకళ్లు.
11. ఆచార్య యస్వీ - అప్పరస.
12. ఇన్ ఖరాబ్ కవి ఇఖ్బాల్.
13. శాంతికోసం అన్వేషించిన కవి బైరాగి.
14. నవలా సాహిత్యము - శ్రీమతి రంగనాయకమ్మ.
15. కలియుగ భీముడు - కోడి రామమూర్తి.
16. ఏకపీఠలో ప్రతీకలు - ఒక పరిశీలన.
17. ఆనందగజపతి - సమస్యా పూరణము.
18. మార్గపద్ధతి - ఆధునిక రచయితలు.

* పైరచనలు ప్రచురణకు అంగీకృతమై ముద్ద్రణమైనవి. కాలకమేణ ప్రచురింపగలము. — సంపాదకుడు.

మ ధ్య మాం బా గ రీ య సీ

- శ్రీ డా. అయ్యగారి నరసింహమూర్తి, ఎం ఏ., పిహెచ్. డి.

(15 వ సంచిక తరువాయి)

మంథర అఘటనఘటనానగుగ. పరేం గితజ్ఞ. కార్య పరిసమాప్తికై మఱియొక గమిధ సుపయోగించెను. ఇందామె చతు రత క్షౌర్యము కాగలదు.

“గతొదకే సేతుబంధో న కళ్యాణి విధియలే, ఉత్తిష్ట కరు కల్యాణి రాజాన మను దర్శయ 9-54

మంగళకరు రాలనగు ఓక్తకా నీరం తయు పాఠిపోయిన పిమ్మట సేతుబంధన మున ప్రయోజనమేమికి అట్లే రామాభి షేక మయిన పిమ్మట నీవు వ రం బు కోరియు ప్రయోజనంబు లేదు. కావున నిపు డీయుపయోగంబు లేనిమాటలం బ్రొద్దుపుచ్చుదగదు. లెమ్ము, నే చెప్పి నట్లు సేయుము. కోపగృహంబు నంది రాజువచ్చుట కెదురుమామచుండుము.”

కైక మనసు పూర్తిగా మారిపోయినది. ఇక వేకొకరువచ్చి యేమి వచించినను తెలిసికొనఁ దగినస్థితినుండి దూరమైనది. ఇక నేచేయు బోవుదాని కెదురుండఁ దను రీతిగా కుబ్జతో నీతిరన బల్కినది.

ఇహ వా మాం మృతాం కుబ్జే నృపా యావేదయిష్యసి రాఘవేతు వనంప్రాప్తే భరతిః ప్రాప్స్యతి క్షీతిమ్ (9-85)

ఓ గూనిమంథరా! ఒక నేక దళరథుడు నాకు వరంబుల నొసఁగక పోవు నేని యిచట నే నేను ప్రాణంబులు విడుతును గాని కార్యసిద్ధి నొందక జీవింపను అపుడు కైకేయు కోపగృహంబు నఁ జచ్చినదని నీవు దళరథునకుఁ జెప్పఁగల వు. అట్లుగాదేని రాము డడవికిపోగా భర తుడు భూమికి రాజు కా వల్లయును, ఈరెంటిలో నొకటి యేదైన జరుగుట నిశ్చయము.

ఏమ మే జీవితస్వాస్త్యో గామో య దభిషిచ్యతే రామునకు మూత్రము పట్టాభి షేకము జరుగునేని సేను బ్రాణంబులను విడుతును, ఇది నిశ్చయము.

పట్టాభిషేక కుభసమయమున తన ప్రేమకాంతను పిలుచుటకై యమితో త్యాహముతో దళరథుడు కైకనుందిరము నకు వచ్చెను. ఆమె వాలకమును జూచి రాము పట్టాభిషేకము జరుగుచుండగా నారామ యారాటముతో నలుకఁజెంది యుండుట కలికిపడి పలుకరింపఁగా; నామెకు గుఃఖము పెల్లుబికినది. రాజును ముగ్ధులనతి విచారమునకు వివశుడై‘నీమనో రథమేమి’ తప్పక నెరవేర్చు నని యను నయింపఁగాఁ బెల్లుబికిన యానందముతో రామునడవులకుఁ బంపుట. అపై నాకు మారు డగు భరుతునకు రాజ్య పట్టము గట్టుట. ఇవిరెండును నామనోరథములు అడిగమాట తప్పకుండగా నాకోర్కెల నీడెర్పవలె నని పలికినది.

రాజు తనంత తానై మనోభీష్టులను నెఱవేర్చు నన్నపుడు కైక వరద్యయ మడు గుటలో దోషముండునా? అదియును గాక నాడు చెప్పినట్లు అడిగిన వరమును బ్రసా దింపనిచో రాజు ఆడితప్పిన వా డగును. వసిష్ఠాది మహర్షులచే ముహూర్త నిర్ణ యముచేయించి ఈనాడు రాము నడవు లకు బంపిన అన్యతదోషము వచ్చుటయే గాక పెద్దల నవమానపరచినట్లు గును, ముందు నుయ్యి - వెనుకగొయ్యి యను నట్లు అసిధారా వ్రత మట్లు, క్షేమ్య ములో బడిన మక్షికము మాడ్కి చిక్కులలోబడిన రాజున కేమి చేయు టకును తోచక మూర్ఛచే మొదలు నఱి కినతరువువలె నేలఁగూలినాడు ఆమూర్ఛ

నుండి కొంతసేపటికి తెప్పరిల్లిన శౌజా నకు కైక -

భరతేనాత్మనా చాహం శపే లేమను జాధిప,యథానాన్వేన తుష్యేయ మృతే రామ వివాసనాత్ (12-49) దళరథమహారాజా! రాము నడవికి పంపుట తక్కు మరేమిచేసినను నాకు సంతోషముగలుగ దని భరతుండును నాప్రాణంబును సాక్షిగా ప్రమాణము చేయుచున్నాను, అనగా ఆమాటలు వినిన రాజు -

నహి కింది దయుక్తం వా విప్రియం వా పురా మను. అకరోస్త్యం విశాలాక్షి తేన న శ్రద్ధధామ్యహమ్ (12-20)

కైకేయీ! ఇంతకు మున్నెన్నడు నీ వయుక్తముగాని, అప్రియముగాని యాడి యెఱుగవు. ఈనా డిట్లాడుట చూడనివి నీ మాట లేనా? నమ్మజాలకున్నాను. అనెను. ‘ఇవి నీమాటలేనా?’యని మహారా జామెను ప్రశ్నించుటలో నామె సౌశి ల్యము వెల్లడియగుచున్నది.

ఇత్యేకూజాం కుతే దేవి! సమ్ప్రాప్త స్సుమహానయమ్, అనయోనయసమ్మన్నే యత్ర లే వికృతామతిః (12-19)

నీవు పూర్వము మిగుల ధగ్ధబుద్ధి గల దానవు అట్టి నీ కిపుడు ఇట్టి విపరీత బుద్ధి గలిగినది. కావున నీయిత్వేన వంశమునకు గొప్ప యనర్థము సంభవించినది.

ఇంతటి ధర్మ బుద్ధి గల సతి సర సున్నను పతియగు దళరథునికి వంకర తలంపులు పోలేను. కుటిల బుద్ధులకు ఎన్నటికైనను కీడు సంభవించును. ఇది ప్రకృతి నైజము, ధృతరాష్ట్రుడితనికంటె ఘను డగుటచేతనే తన యెదుటనే తన వంశ నాశమును గాంచినాడు. కుక్క తోక వంకర తీయుట సాధ్యముగాని పనిగదా!

ఇక తొడియాజ్ఞపై అడవులకు వెడల గు. కట్టిన శ్రీ రామ చంద్రుడు వైతము కైకను గూర్చి ‘మధ్యమాంబా గరీమసీ’యని పలికినాడు.

మంత్రుడు రామునితో దొంగిపోవుటకు వచ్చిన తరుణమున రాముడు కైకను గూర్చి

సామ్రాజ్యమై మహారాజంహిత కామానువర్తినీ జనని చార్దకామామే కైకేయాధిపతే స్ఫుతా (16-17)

కైకేయి నాకుఁ దల్లియనఁ, లోకంబు నకు మేలుకొరునదియు దశరథ మహారాజు ననువర్తించునదియు నగుటంజేసి సంతోషంబున నాకుఁ బట్టాభిషేకంబు కొరము, అనెను.

శ్రీరాముడు లక్ష్మణునితో

కృతాంతవైష్ణవ సామిశ్రే ద్రప్తవ్యో మత్ప్రవాసనై, రాజస్య చ వితీర్ణస్య పునః లేవ నివర్తనే (22-15)

లక్ష్మణుడా! నన్నువనంబునకుఁ బంపుట యందును, నాకిచ్చిన రాజ్యము నాకు లభ్యము కాకుండుటయందును కైకేయి కారణముకాదు. ఇది యన్నియు దైవము వలననే సంభవించినవని యెఱుంగునది.

కైకేయ్యాః ప్రతిపత్తిస్త్రింకథంస్యాత్ మమ వీడనే, యదిభావో నదైవో ౭యం కృతాంత విహితో భవేత్ (22-16)

ఇపుడీ తల్లియగు కైకేయికిం గలిగిన యీ అభిప్రాయము దైవముచే గలిగినది కాదేని నాయం దెప్పుడును మిక్కిలి వాత్సల్యము కలిగియుండు నట్టి కైకేయికి నన్ను బాధింపవలయునను బుద్ధి యెట్లు కలుగును?

సోఽభిషేక నివృత్త్యైః ప్రవాసార్థైశ్చ దుర్వచైః, శక్త్యా కైకైరహంతస్యా నా న్యదైవాత్ సమర్థయే (22-18)

నే నట్లు మొదటినుండియు నాచిడయందలి వాత్సల్యము ననుభవించి యున్నవాడనుగాన నట్టి కైకేయి యిపుడు నన్ను బాచి పట్టాభిషేకము విడిచి యరణ్యము

నకుం బొమ్మని చెప్పురాని భయంకర వాక్యంబులాడుటచే దైవంబుదక్క మఱి యేదియు కారణంబుగా నిశ్చయంప నవకాశము లేదు కైకేయి స్వభావమే కారణమయినచో నింతకు మున్ను బహు కాలముగా నామెకు నాయందుఁ గలిగియుండు వాత్సల్యాతిశయంబు పోవుటకు కారణము కానరాదు. కావున దైవమే యిట్లు సంభవింపఁ జేసినది. అట్లుగుటంజేసి కైకేయిని నిందింపవలదు.

కథం ప్రకృతి సంపన్నా రాజపుత్రీ తథాగుణా, బ్రూయాత్ సాప్రాకృతే వస్త్రీ, మత్ప్రేదాం భర్తృసన్నిధౌ, నలక్ష్మణాస్మిన్ ఖలుకర్మవిఘ్నమౌతా యవీయ స్సతిశంకసీయా, వైవాభిషన్నాహి వదత్యనిష్టం జానా సిదైవం చ తథాప్రభావమ్ (22-19,30)

రాజపుత్రియు లోకోత్తర గణసంపన్నయు నగు కైకయితరావిష్టకాక స్వస్థ చిత్తయే యైయున్నచో ప్రాకృతస్త్రీవలె మగని సమక్షమున నాకు పీడాకరము లగు నట్టి పలుకులు పలికి యుండదు. లక్ష్మణా! ఈపట్టాభిషేకమునకు మోపిన తల్లియగు కైక మాత్రము నిమిత్తము కాదు. దైవావిష్టయై యట్టియనిష్టము లాశీనది. దైవ మెంత లేనేకార్యములకై నను జాలునుగదా!

ఇక రూపక చక్రవర్తియగు భానుడు, తన ప్రతి మానాటకమున మొదట తన తల్లిని దోషిణిగాఁ దలంపఁజేసి తూలనాడించి ఆమెయథాగ్రమున దెలిసినట్లు బరతునిచే నిట్లనిపించుచున్నాడు.

“హస్త! త్రైలోక్య సాక్షిః ఖల్వేతే! దిష్ట్యానపరాధాత్రి భవతీ! ఆంబ! యద్రాభృత్య స్నేహసముత్పన్న మన్యునా మయా దూషితాఽత్ర భవతీ, తత్సర్వం సార్వం తవ్యం ఆంబ! అభివాదయే (6 వ యంకం)

అహో! మీరు ముల్లోకములకుసాక్షులు గదా! ఈ పూజ్యురాలు ఆపరాధ కాదు. అమ్మా! సోదర స్నేహమువలనఁ గలిగిన కోపముతో పూజ్యురాలవగు నిన్ను నిందించితిని. అదంతయు తుమ్మార్చుము.”

ఇది యిట్లుండఁ కాలిదాసు శ్రీరామ వనవాసానంతరము కైకతో నిట్లనుచున్నాడు.

కృతాంజలిస్తత్ర యదమృతత్యా న్నాభశ్యత స్వర్గఫలాద్ధురుర్నః తచ్చింత్యమానం శుకృతం తవేతి జహర లజ్జా భరతస్య మాతుః (రఘు 14-16)

అక్కడ కైకేయికడకు వెళ్ళి చేతులు కట్టుకొని నిలిచి ఆమెతో నిట్లనుచున్నాడు. ‘అమ్మా! మాతండ్రి స్వర్గమున కారణమైన సత్యవచనము నుండి భ్రష్టుడు కాకపోవుట నీపుణ్యము చేతనే యని ఆమె లజ్జను దొలగింపఁ జేసినాడు. మఱియు

సర్వాసుమాతృ ప్యపి వత్సలత్వా త్సనిర్విసేషప్రతిపత్తిరాసీత్. షడాన నాసీత పయోధరాసునేతా చ మూనా మివ కృత్తికాసు (రఘు 14-22) వమారన్యామితన యార్ధురు తల్లులను ఆరు మోములతో చనుద్రావి సమానముగాఁ జూచుకొనునటులే రాముడును నందఱి తల్లులయెడల వాత్సల్యముగలవాడు గనుక సమానప్రతిపత్తి చూపినాడు.

ఈరీతిని ప్రాచీన మహాకవు లందఱును కైక నిర్దోషిత్యమును వేనోళ్ళ నిరూపించుచుండ లోక మెందులకో కైక సవతి కొడుకు నడవులకుఁ బంపి భర్తను జంపిన నరరూపరాక్షసి యనియు, వట్టిల యనియు దూషించుచున్నాఁ.

దూరాలోచనములేక కొందఱు ప్రబుద్ధులు కొన్ని విషయములను విటతాట నము చేసి లోకమున ప్రచారము గావించురు. అంధపరంపరగ లోకము దానిని

గ్రహించును. గతాను గతికో లోకః
నలోకః పారమార్థికః అను రీతిని పండి
తులు గూడ నదేమార్గమున పయనించుట
కోచనీయమైన విషయము.

దూరాలోచన చేసి చేసిన మంథర
బోధలకు కైక లోనైనను ముని దంపతుల
శాపహేతువు చేసి మేచేసిన కార్యము భగ
వత్ప్రేరితమే కాని యన్యముగా దని తెలి
యించున్నది. ప్రస్తుతి సిద్ధముగ న్నిగ్ధ
కోమల స్వభావముగ కైక శ్రీరాముని
క్షేమమును సర్వదా, సర్వథా ఆంకాక్షిం
చినదేకాని తదన్యమును స్వప్నమందైనను
దలంపలేదు. దైవగతి విపరీత మైనపు
డెవ రేమి చేయగలరు?

ఒకరి భాగ్యమునకు వేటొకరు కర్తలు
గారు గదా! చేసుకున్న వారికి చేసు
కున్నంత శివశివా! యనికదా లోకోక్తి.
శ్రీరాముడు తన యోగము బాగుండ
మిచే వనవాసాయాసమునకుఁ బాల్పడి
నాడు.

అమూల్యముగ కైక నడివడికను
గమనించిన వారు తప్పక ఈమెను
'నిర్దోషిణి, యని 'సుశీల' యని కొని
యాడుదురు. ఈవిషయమున భీరువులకు
తప్ప పెరలకు సంశయింపఁబనియుండదు.
(ఇందలి స్తోత్రాత్మకములు శ్రీ చందల
వాడ సుందర రామకావ్యములు గారివి.)

బి. వి. అండ్ కో.,

రాజమండ్రి వారి

X తెలుగు నోట్సు నూతనముద్రణము
వెలువడినది. ఇంటరు ఇంగ్లీషు, తెలుగు
నోట్సు వీలయినంత త్వరలో ప్రచు
రింప బడును.

సాహిత్యము - సమకాలీన - ఇతివృత్తము

— శ్రీ మోపిదేవి కృష్ణస్వామి, ఎం. ఏ.

మన సాహిత్య ప్రపంచమున సమకా
లీనమైన ఇతివృత్తములను ఆధారము
లనుగ చేసికొని రచనలు జరిపినచో పది
కాలములపాటు నిలబడుట కష్టమని ఒక
అభిప్రాయము కలదు. మన సాహిత్య
మున కాలపు తాకిడికి తట్టుకొని నిలబడిన
రచనలలో ఎక్కువభాగము రామాయణ
భారత భాగవతములు, పురాణములు
మొదలైన వేదవాఙ్మయము నందలికథాం
శములను ఆధారముగా చేసుకొని వ్రాయ
బడినవే అగుటపై అభిప్రాయ మేర్పడు
టకు కొంత కారణము. అందువలననే
ఇప్పటి వారిలో కూడ పౌరాణిక చారిత్ర
కేతివృత్తములపై మొగ్గు కనబడుచున్నది.

నిజమునకు రామనికథ వాల్మీకికి సమ
కాలికమైన ఇతివృత్తము. భారతకథ
వ్యాసునకు సమకాలీనమైన ఇతివృత్తము.
సమకాలీనమైన ఇతివృత్తములను తీసికొని
వారు మనకు మ హే తి హా స ము లు గ
మలచి యిచ్చినారు. మనము సమ
కాలీనమైన ఇతివృత్తమును తీసికొని అట్టి
యతిహాసమును ఎందువలన నిర్మించలేక
పోవుచున్నాము? వారెట్లు నిర్మింప గలిగి,
నారు? అని మనని మనము చూటి గ
ప్రశ్నించు కొన గలిగినచో తగిన సమా
ధానము దొరక గలదు. కథలు ఈనాడు
జరిగినవైనను, ఆనాడు జరిగినవైనను మరి
యేనాడు జరుగునవైనను ఆ కథలలో
వర్తించుధర్మములు ఒకేలాగున నుండును.
అట్టిధర్మములను దర్శించినవాల్మీకి, వ్యాసు
లు తమరచనలను సార్వకాలీనములను,
సార్వజనీనములను చేసినారు. ఒకసన్ని
వేశము జరిగినపుడు అందలిస్పృష్టి ధర్మము,
మానవ ప్రకృతి ధర్మము, లౌకికధర్మము,
దర్శించి ఆసన్నివేశమును రచనంతముగ

వర్ణింప గలిగినచో అది తప్పక ఇతిహాస
మగును.

రచయితలు రెండు విధములుగా నుం
దురు మొదటి తరగతి వారు తమ సం
స్కారమును బట్టి ఇతివృత్తమును స్వీక
రించి, కథాకథనము నందును, సన్నివేశ
కల్పనము నందును, పాత్రపోషణము
నందును తమతమ యిష్టాప్రకృతులను, రాగ
ద్వేషములను ప్రతిఫలించజేయుదురు.
ఈతిరగతివారి రచనలలో రచయితకు
కనబడిన ప్రపంచ ముండునుగాని వాస్త
విక ప్రపంచ ముండదు. అట్లుగాక లోక
మున జరుగుచున్న సన్నివేశములలో
వాల్మీకి వ్యాసులవలె లోకహితమునకు
పనికివచ్చు సన్నివేశములను ఎన్నుకొని,
తమతమ అభిప్రాయము లనునవి లేకుండ,
ఆయాసన్నివేశము లందలి ధర్మస్వరూ
పము, సందేశము లోకమునకు కృత్యమగు,
నట్లు రచన జరుపగల నిర్మితులు, ఋషి
కల్పలు రెండవ తరగతికి చెందుదురు.

పై సత్యములను గమనించితే మన
వారు “నాన్వషిః కరుతే కావ్యమ్” అని
నారు. అనగా ఇష్టానిష్టములకు, రాగ
ద్వేషములకు, అభిప్రాయములకు, అహం
కారమునకు అతీతుడై నిజస్థితిని దర్శన
మొంది, ఋషి స్థితిని పొందినవాడే పది
కాలముల వారికి పనికివచ్చు పరమార్థ
మును బోధించునట్టి కావ్యమును ప్రసా
దించగలడని భావము. ఋషిస్థితి ఎంత
వరకు పొందగలిగిన అంతవరకు అతనిరచన
లోకమునకు వినియోగపడగలదు. రాగ
ద్వేషములకు ఎంతగ లొంగిపోయిన
అంతగ అతని రచన కాలప్రవాహమున
కొట్టుకొని పోగలదు. అనగా ప్రజల
స్మృతి పథమునుండి జారిపోవును. ఇది

మనకు కాలము నేర్పుచున్న పాఠము, కవితా శక్తి కలిగిన వాడు ఈ పాఠమును ఒంట బట్టించుకొన గలిగినాడు జరిగిన ఇతివృత్తమును తీసికొనినను, జరుగుచున్న ఇతివృత్తమును తీసికొనినను పదికాలముల పాటు ప్రజలకు చేయూతనిచ్చు రచనలను చేయగలడు.

రచయిత తన ఆలోచనా సరిలిని, నమ్మకములను, సిద్ధాంతములను, ఆశేషములను, అభిమానవిషయములను లోక హిత మను యజ్ఞమున సమిధలుగా వేల్చుటకు ఉద్వృత్తడైనచో మమకారములను వీడి అసమిధలను సుమర్పించుచు తనను తాను సమర్పణచేసి కొన్నచో ఆలోక హిత మనెడి యజ్ఞ వేదిక నుండి ఆవిర్భవించిన యజ్ఞ పురుషుడు అనుగ్రహించు నదే సత్యవర్ధనము. అట్టి సత్యవర్ధనమును స్వీకరించి రసమయముగ తగిన పాత్రతో లోకమునకు అందించు వాడే ఋషియైనకవి. అట్టి కవి రచన కల్పవృక్షము. అందుండి అన్ని కాలముల వారును, అన్ని దేశములవారును అడిగి పుచ్చుకొనవలసినది యుండును. పవిత్రమైన ఈ బాధ్యతను గుర్తించిన రచయిత అట్టి ఋషీత్వమునకై తన జీవితమును తపస్సుగా మలచుకొనును. మూర్ఖుడు తాను ఉదయించుచు నే లోకములను వెలగించుకట్టు అట్టిరచయితను వికసించుచు నే లోకమును వికసజేయును. మూర్ఖుడు తానొకచోట న్నట్లు కనబడుచున్నను లోకమంతటా న్యాపించు చున్నట్లు అట్టిరచయిత ఒక దేహమున దర్శింపబడుచున్నను నిజమునకు అతడు మానవజాతియందు అంత ర్యామియై వర్తించుచుండును.

విమర్శనామాలా

విమర్శ వేదిక

[రచయిత : శ్రీ అద్వైపల్లి రామమోహనరావు; ప్రచురణ ప్రభాకర్ పబ్లికేషన్సు, ప్రతులకు :- ప్రభాకర్ పబ్లికేషన్సు; 52-4-6, చిక్కలవారిపేథి, జగన్నాథపురం; కాకినాడ. ఫుటలు :- సుమారు 150; వెల - రు 10-00]

శ్రీ అద్వైపల్లి రామమోహనరావు ప్రసిద్ధుడైన యువకవి. అభ్యుదయపథంలో గేయరచన సాగించగల వీరు సాంప్రదాయకమైన ఛందః కవిత చెప్పడంలో కూడ సమర్థులు.

వీరు రచించిన 'విమర్శవేదిక' అనే ప్రస్తుత గ్రంథం ఆం. ప్ర. సాహిత్య ఎకాడమీ వారి సహస్రరూప్య సహకారంతో ముద్రింపబడ్డది. ఇందులో ఉన్న పదకొండు విమర్శనాసాలు, గురజాడ, జేవులపల్లి, చలం, నందూరి సుబ్బారావు, శ్రీశ్రీ, బాలగంగాధరతిలక్, వందుర్తి అనే ఏడుగురు ఆధునిక కవుల రచనలను కేంద్రం చేసుకొని తీర్చిదిద్దబడ్డవి

ఈ అన్ని వ్యాసాల్లోనూ శ్రీ రామమోహనరావు గారు ఆ గూ కవుల గ్రంథ సమదాయాన్ని ఎంతో ఘట్టంగా ఆవిగాహన చేసుకొన్నా, ఎంత సునిత పంశిలన చేసినది తేట తెల్ల మవుతున్నది. పద్యం, గేయం, వచనగేయం, నాటకం అనే వివిధ రచనా శక్తియలను, ఏ ఏ దృక్కోణాలలో విమర్శించవచ్చో వీరి వ్యాసాలు చదివితే బోధపడుంది.

గురజాడవారి పూర్ణమృతం, కృష్ణ శాస్త్రిగారి ఊగ్గళి, నందూరివారి ఎంకి పాటలు, శ్రీశ్రీగారి సుపాసికలు వగైరా తిలక్గారి అమృతం వరిసినరాత్రి మొదలైన రచనల వస్తువులు తెలియని ఆంధ్ర సాహిత్య ప్రియుడు లేడు. శ్రీ రామమోహనరావులా సునితావగాహన చేసుకొన్న తెలుగు విమర్శకులు అరుదు.

గురజాడవారిలో "తెలుగుసాహిత్యములో హేతువాదం ప్రవేశించింది; ఒక సామాజిక సందేశాన్ని ధ్వనిస్తూ కథకు సమాజంకోసం రాయడమే గురజాడవారి నూతన దృక్పథం" వంటి సూత్రప్రాయమైన వాక్యాలను వీరు విశదీకరించినతీరు సరళంగా ఉన్నది.

కృష్ణ శాస్త్రిగారి "అన్వేషణము" అనే ఖండికను విశ్రిస్తూ "జగత్తు ప్రకృతిపురుషుల లీల" శ్రీ ప్రకృతిలో ఒక భాగం, కృష్ణుడు పురుషుడు. ఈ భావన యిక్కడి ప్రకృతివర్ణన వెనుక ప్రకాశించడం, కవి ఉద్దేశించిన ధ్వని" అని వ్రాసిన చాక్యములో ఈ విమర్శలకు సాంప్రదాయక వేదాంత విషయ పరిభాషలపై గల అభిశారం వ్యక్తం అవుతున్నది. గురజాడ "వారి హేతువాదాన్ని" కృష్ణ శాస్త్రిగారి "తాత్విక చింతన" సమాన కోణముతో కొలవగలిగిన వీరి విమర్శవృత్తు ప్రశంసింప దగింది. మంచి విమర్శకునకు ప్రధానంగా ఉండవలసిన సవ్యరమత వీరిలో పుష్కలంగా గోచరిస్తున్నది.

"యామిని శిరోజదీప్త జ్వాలా పసుమాలా తేజోతల్పంపైరాలి అదృశ్య మైనాయి"

శిన్న చలంగారి వచనాలను విమర్శిస్తూ
'యామిని అజ్ఞానానికి సంకేతం, ఆ అజ్ఞా
'పు శిరస్సుమీద వెలిగే పూలు భోగాలు
(అంటే అవి అజ్ఞానానికి అలంకారాలు.)
శివ లేజస్సు తల్పంపై అంటే అజ్ఞానంలో
రాలిపోయేటప్పటికీ అదృశ్యమైపోయినై,
ఇంక అజ్ఞానం లేదు. జ్ఞానమే ఒక వెలు
రుగా మిగిలిపోతుంది." అని చెప్పిన రామ
మోహనరావుగారి తీర్పు బాగున్నది.
ఇట్లాంటి సాంకేతిక విషయసూచనలు విమ
ర్శకులు పలుతావుల్లో చేశారు.

శ్రీశ్రీ రచనల్లో ఉన్న ఊహ వైవి
ధ్యాన్ని ప్రదర్శించి, వారి నాటికలు,
ఖడ్గసృష్టి వంటి రచనలు వీరు చక్కగా
విమర్శించారు. శ్రీశ్రీ పదాల్లో "విప్లవ
ధ్వని" ఉన్నదని, వీరు ధ్వనిగుచ్ఛానికి
మహాధ్వని జోడించారు. మహాప్రస్థానం,
ఖడ్గసృష్టి కావ్యాలను తూచి "కొండ
కొమ్మనుండి ప్రళయవేగాన దూకే జలపా
తం 'మహాప్రస్థానం' కాగా, నేలమీద
నిర్భయంగా ప్రవహించే నది 'ఖడ్గసృష్టి'
అనే వాక్యంతో వీరు ఆ రెండు గ్రం
థాల అంత స్తత్వాన్ని అంతరువును అరటి
పండ్లాలిచి చేతిలో పెట్టినట్లు చెప్పగలి
గారు.

"రాసేది రవ్యుష్ణగీతి
చేసేది పవ్యు గ్రహేతి"

అన్న శ్రీశ్రీ పద్యాల్లో "భాష మరీ
తెచ్చి పెట్టుకున్నట్లుగా ఉంది" అని
నిజాన్ని జంకకుండా శ్రీ రామమోహన
రావు వ్యక్తంచేశారు. మంచిని మంచిగా
కానిదాన్ని కానట్లుగా మోమోటపడ
కుండా చెప్పడమే నద్విమర్శ.

నందూరివారి ఎంకి జీవితంలో ఉన్న
సున్నితమైన హృదయ స్పందనను వీరు
చక్కగా ప్రదర్శించారు.

ఇక కుండుర్తి వారి (భాగ్య) 'నగ
రంలో వాన'ను గూర్చి విమర్శిస్తూ నిద
ర్శన ప్రదర్శన కోసం వీరు ఎన్నుకొన్న
వచన కేయ చరణాలన్నీ రసరమ్యా
లైనవే రెండవల బస్సులు "పక్షాలు
పోయినా - పాదాలు వచ్చి పర్యటాలు
పారాడుతున్నట్లు పరుగెడుతున్న" వనీ,
ధారలు గట్టి వర్షిస్తున్న వాన "ధారా
శుద్ధితో చెపుతున్న ఆశుకవిత్యంలా ఉంది"
అని కుండుర్తి గారు చేసిన వర్ణనలు శ్లాఘా
పాత్రంగా ఉన్నాయి.

"అవసరం లేనప్పుడడిగి తే అప్పులు
సులువుగా లభించినట్లు అక్కరలేని నగ
రంలో కూడా పుష్కలంగా వరు
స్తుంది." అనే వాక్యాన్ని ఉద్ధరించి,
'అప్పులు' అంటే 'నీరు' అని ఉండే శ్లేషా
ర్థాన్ని విమర్శకులు చూపించడం కవి
హృదయాన్ని వీరు సరిగా అర్థం చేసు
కొన్నారు అనడానికి నిదర్శనం.

ఈ పదకొండు విమర్శ వ్యాస ఖండిక
ల్లోను కవియైన రామమోహనరావు,
ఆయా పుల హృదయాలను ఆకళించు
కొని కవితా సౌందర్యాలను పతితల
ముందు సాక్షాత్కరింప జేశారు. విమర్శ
తీరు పక్షపాత రహితంగా, సహృదయ
తతో, నిర్దుష్టంగా ఈ గ్రంథంలో - అం
తటా గోచరిస్తున్నది.

ఈ ప్రచురణతో శ్రీ అద్దేపల్లి రామ
మోహనరావు సమర్థుడైన విమర్శకుడు
అని నిరూపించుకున్నారు.

— సుగజారాధక

మా తృ ప ం ద న

- శ్రీ తంగుడిగె శ్రీధరరావు,
బి. ఏ., బి. ఓ. ఎల్.

శ్రీమన్మాతృ శరీరమంజులత రా
శీభూతచిచ్ఛక్తియై
భూమిమోసవమానసాంగణములన్
పొల్వరి నైజంపుసత్
ప్రేమాత్మక్రొత్త జాపిపార్థివమునన్
దివ్యత్వమున్ నింపు నా
శ్రీమాతన్ హృది నిల్పి కొల్లు రసవాక్
వృత్త ప్రసూనంబులన్.

చల్లని చూపుఁజేర్చి, సుత
జాలముఁ జెంతకుజేర్చి, స్ఫూర్తిరా
జిల్లగఁ దార్చి, నవ్యత సృ
జించి యచేతనమున్ విదిర్చి, సం
పుల్లతగూర్చి, యెల్లరకు
పూర్ణకుభమ్ములొసంగు మాతృశ
శ్వల్లలితాంఘ్రి యుమ్మమును
భావనసేయుదు భక్తిమై హృదిన

పరమంబై తనరారు నట్టిదయి,
సంపత్సారమై, తోరమై,
నిరతానంద వినిర్మలంబునయి, శ్రీ
స్నిగ్ధప్రదీప్తంబునై,
సరసంబై, బహుమూల్యమై, సదయమై
సాదృశ్యచైతన్యమై,
స్థిరమై యంతట నిండియున్న
జననీశ్రేష్ఠత్వ మెంతున్ దమిన్.

